

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

SPORT A PROTIDROGOVÁ PREVENCE NA BOHUMÍNSKU

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Bc. Josef Skokan, Tělesná výchova a sport

Vedoucí práce: MUDr. Renata Vařeková, Ph.D.

Olomouc 2019

Jméno a příjmení autora: Bc. Josef Skokan

Název diplomové práce: Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku

Pracoviště: Katedra přírodních věd v kinantropologii

Vedoucí diplomové práce: MUDr. Renata Vařeková, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2020

Abstrakt:

Diplomová práce mapuje volnočasovou nabídku sportu a jeho roli v protidrogové prevenci na Bohumínsku. První část je zaměřena na vysvětlení pojmů týkajících se drog, popis sportovních aktivit a preventivních programů ve městě a přehled mezinárodních studií, které se také zabývají paralelou mezi zdravým životním stylem, trávením volného času sportem a užíváním návykových látek mládeží. Druhá, praktická část, mapuje dotazníkovým šetřením současnou nabídku sportování v Bohumíně, vztah mládeže k návykovým látkám (cigarety, alkohol, drogy) a roli sportu v prevenci. Výsledky odpovědí 567 respondentů, žáků druhého stupně základních škol, jsou srovnány s výsledky sběru dat v projektu REVOLUTION TRAIN v Moravskoslezském kraji z roku 2019. Závěry výzkumu mohou být cenné jak pro školní preventisty a další pedagogy, tak pro město Bohumín, jakožto zřizovatele základních škol a garanta sportovní nabídky a protidrogové politiky ve městě.

Klíčová slova: prevence, droga, sport, mládež, alkohol, cigarety, marihuana, aktivita, preventivní programy, volný čas

Author's first name and surname: Bc. Josef Skokan

Title of the diploma thesis: Sport and drug prevention in region Bohumín

Department: Department of Natural Sciences in Kinanthropology

Supervisor: MUDr. Renata Vařeková, Ph.D.

The year of presentation: 2020

Abstract:

The diploma thesis maps the leisure time offer of sport and its role in drug prevention in the Bohumín region. The first part focuses on explaining drug-related terms, describing sports activities and preventive programs in the city, and reviewing international studies that also address the parallel between healthy lifestyles, spending leisure time with sports, and youth drug use. The second, practical part, surveys the current offer of sports in Bohumín and the relation of youth to addictive substances (cigarettes, alcohol, drugs) and the role of sport in prevention. The results of the responses of 567 respondents, pupils of the second stage of primary schools, are compared with the results of data collection in the Revolution train project in the Moravian-Silesian region from 2019. The conclusions of the research can be valuable for and guarantor of sports supply and drug policy in the city.

Keywords: prevention, drugs, sports, youth, alcohol, cigarettes, marijuana, activity, preventive programs, leisure time

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně pod vedením MUDr. Renaty Vařekové, Ph.D., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržel zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 18. listopadu 2019

.....

podpis

Děkuji MUDr. Renatě Vařkové, Ph.D. za připomínky, cenné rady a trpělivost během zpracování této diplomové práce, dále děkuji školním preventistům bohumínských škol a pracovníkům Městského úřadu v Bohumíně za vstřícný přístup a poskytnutí informací a literatury.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 PŘEHLED POZNATKŮ	9
2.1 Základní pojmy v oblasti protidrogové prevence	9
2.2 Rozdělení drog	10
2.2.1 Konopné drogy.....	10
2.2.2 Opiáty.....	11
2.2.3 Stimulační drogy.....	12
2.2.4 Halucinogeny.....	13
2.2.5 Psychotropní léky.....	14
2.3 Užívání drog v České republice	15
2.4 Užívání drog v sousedních státech ČR	16
2.5 Primární prevence	18
2.5.1 Historie primární prevence.....	18
2.5.2 Úrovně primární prevence.....	19
2.6 Sport	20
2.6.1 Socializace sportem.....	20
2.6.2 Dělení sportu.....	21
2.7 Volný čas	21
2.8 Odborné studie a projekty	21
2.8.1 Studie HBSC.....	21
2.8.2 Studie GYTS.....	23
2.8.3 Projekt SAHA.....	23
2.8.4 Projekt ESPAD.....	24
2.9 Projekty města Bohumína v oblasti primární prevence	25
2.9.1 Testování odpadních vod škol.....	25
2.9.2 Protidrogový vlak.....	26
2.9.3 Dotazníkové šetření v roce 2017.....	28
2.9.4 Program „To je zákon kámo!“.....	29
2.9.5 Prevence v bohumínských základních školách.....	30
2.9.6 Drogy v dopravě na Bohumínsku.....	30
2.10 Sport na Bohumínsku	31
2.10.1 Bospor spol. s r.o.	31
2.10.2 Sportovní spolky ve městě.....	32
2.10.3 Sportovní nabídka Domu dětí a mládeže Fontána.....	34
2.10.4 Protidrogová prevence na městských hřištích.....	37
3 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	38

4 METODIKA	39
5 VÝSLEDKY	43
5. 1. Výsledky kvantitativního výzkumu (dotazník)	43
5.1.1 Charakteristika výzkumného souboru	43
5.1.2 Výsledky dotazníkového šetření na otázky týkající se sportu	46
5.1.3 Výsledky dotazníkového šetření na otázky týkající se návykových látek	49
5.1.4 Jak hodnotí respondenti možnosti sportování v Bohumíně?	52
5.1.5 Sportují chlapci na Bohumínsku častěji než dívky?	55
5.1.6 Kouří cigarety sportující žáci méně než nespportující?	56
5.1.7 Užívají sportující žáci méně alkohol než nespportující?	57
5.1.8 Mají sportující žáci menší zkušenosti s užíváním drog?	58
5.1.9 Mají chlapci více zkušeností s drogami než dívky?	59
6 DISKUSE	60
7 ZÁVĚR	64
8 SOUHRN	66
9 SUMMARY	69
10 REFERENČNÍ SEZNAM	72
11 PŘÍLOHY	75

1 ÚVOD

„To, že nelegální drogy prostoupily do života naší společnosti, neznamená, že bychom měli rezignovat na hledání účinných prostředků, které nám pomohou snížit nabídku i poptávku po nich. Největší zlo všech drog pro společnost spočívá v tom, že jejich užívání rozkládá přirozené sociální vazby, způsobuje zdravotní problémy a provazuje uživatele s kriminálním prostředím a chováním. Jen mladý člověk, který má dostatek objektivních informací o rizicích spojených s užíváním drog, může drogy ze svého hodnotového systému úplně vyloučit. Chytré je totiž nezačít.“

plk. Mgr. Jakub Frydrych, ředitel Národní protidrogové centrály

Narodil jsem se a žiji ve městě Bohumíně, které hlásá strategii „Sport-jediná droga ve městě“. Sám jsem od útlého věku aktivní sportovec. Ve své sportovní části života jsem se ocitl v řadě rolí-člen hokejového a fotbalového klubu, kapitán fotbalového oddílu dorostenců, pedagog na letním dětském táboře, pedagog na lyžařském kurzu, trenér žákovské přípravy a samozřejmě student Fakulty tělesné kultury a v budoucnu snad i učitel tělesné výchovy. V roce 2017 jsem se stal otcem a vstoupil tak do množiny rodičovské veřejnosti. Stojím před úkolem dát svému synovi „dobrý základ“ a hlavně radu, že „chytré je nezačít“. Proto jsem se rozhodl zaměřit se ve své diplomové práci na problematiku protidrogové prevence formou smysluplného trávení volného času sportem.

Za posledních deset let se v naší republice v oblasti prevence rizikového chování odehrálo mnoho pozitivních změn. Přednášky bývalých narkomanů a poučování o škodlivosti cigaret a alkoholu nahradily zážitkové workshopy. Adaptační a stmelovací aktivity a kurzy se staly běžnou součástí nástupu do dalšího stupně vzdělávací soustavy. Na mnoha školách se mapuje klima a do rozvrhu se začlenily pravidelné třídnické hodiny. Školy hledají cesty, jak do prevence vtáhnout rodiče, bez jejichž spolupráce se i ty nejlepší preventivní programy mohou minout účinkem. Ohroženou skupinou dětí jsou především dospívající. Adolescence je věk nebezpečný zejména tím, že se vztah mezi dítětem a rodičem mění, rozvolňuje a kontakt se lehce vytrácí. Je to přirozené a soudržnost se znovu obnoví, ale proto je třeba, aby dítě mělo „dobrý základ“. Klíčovou úlohu v prevenci však sehrává způsob trávení volného času. Zejména mládež a sport jsou úzce spjaté pojmy, které se navzájem ovlivňují.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

V teoretické části jsem si dal za cíl podat přehled problematiky a stručně vysvětlit základní pojmy z oblasti protidrogové prevence a trávení volného času sportem, zmínit nejvýznamnější výzkumné studie a projekty z této oblasti a popsat současný stav v Bohumíně, zjištěný na základě spolupráce s preventistou města, metodiky prevence bohumínských základních škol, odborem školství, kultury a sportu Městského úřadu v Bohumíně a vedením společnosti Bospor.

2.1 Základní pojmy v oblasti protidrogové prevence

V úvodu je třeba objasnit základní pojmy týkající se práce. Tato slova se budou vyskytovat často v mé práci, proto by měl čtenář znát jejich význam.

Droga

Droga je jakákoliv přírodní nebo syntetická látka, která po vpravení do živého organismu mění jednu nebo více psychických či tělesných funkcí. Drogou se však většinou myslí užší skupina látek, které ovlivňují psychiku. (Nešpor, 2001, 144)

Závislost

Závislost je stav jedince, při kterém absence předmětu zájmu vyvolává v organismu obtíže. (Göhlert & Kühn, 2001)

Závislost může být fyzická a psychická. Jako fyzickou (somatickou) chápeme takovou závislost, kdy se při vysazení látky rozvíjí nepříjemné tělesné potíže jako třes, pocení, křeče, průjem. Fyzickou závislost můžeme u postižených jedinců pozorovat několik dnů, maximálně týdnů. (Fischer & Škoda, 2014)

Drogová závislost

„Drogová závislost je onemocnění. Je charakteristické touhou po účincích drogy, kterou nemocný užívá i přes to, že si tím způsobuje řadu nepříjemných problémů. K závislosti se člověk obvykle dostane přes experimentování a postupem času i pravidelné užívání drogy.“ (Hajný, 2001, 14)

Prevence

„Soubor aktivit či soustava opatření, které podporují pozitivní chování a předcházejí negativním jevům v různých oblastech.“ (Ciklová, 2014, 8)

2.2 Rozdělení drog

Psychotropní látky neboli drogy lze rozdělit dle různých hledisek. Nejčastěji s rozčleněním, které uvádím ve své diplomové práci. Kritériem je zejména účinek na lidský organismus.

Drogy se v zásadě dají rozdělit na čtyři základní skupiny. Tyto skupiny látek se mezi sebou liší vzhledem, účinky, průběhem závislosti, ale i mírou rizika pro uživatele. K těmto nelegálně vyráběným látkám je možno dále přiřadit skupinu pátou – léky s účinky ovlivňujícími psychiku, tzn. legální drogy. (Presl, 2011, 9)

2.2.1 Konopné drogy

Jsou to drogy vyrobené z konopí. Jsou užívány především kouřením. V menším měřítku také perorálně jako součást pokrmů či nápojů nejrůznějšího druhu.

Konopí (*Cannabis sativa*, *cannabis idica*), lidově: marjánka, tráva, maruška, zelí, grass, joint, hašiš, lidově: haš, čokoláda, afghán.

Marihuany se míní obvykle usušená květenství rostlin, hašiš je usušená pryskyřice z téže rostliny. Obě formy drogy obsahují látky vyvolávající řadu jednotlivých účinků, které se v celkovém projevu mohou dost lišit. Od marihuany se obvykle očekává, že přinese okamžiky euforie – smích často neadekvátní příčině, zvýšenou citlivost na určité podněty (výraznější vnímání zvuků, barev, hudby či chutí). Myšlení může být zrychlené, ale i zpomalené, koordinace pohybů bývá častěji změněná. Místo pocitů euforie se ale mohou dostavit pocity zmatku, úzkosti a deprese. (Hajný, 2001, 18)

Barva marihuany se může lišit podle způsobu sušení. Může být od tmavě zelené až k černo-zelené. Pro kvalitnější látku je charakteristické, že je v menších kouscích, hrudkách držících při sobě, jemně lepší a charakteristicky voní. Ve speciálně upravených druhích (obvykle ze zahraničí) se vyskytuje až 20 % aktivních látek. V domácí produkci se aktivní látky pohybují v rozmezí 2–8 % aktivních látek. Hašiš má dle čistoty barvu tmavě zelenou až spíše přecházející do tmavě hnědé barvy. Obsah aktivních látek může být až 40 %. Tento rozdíl v procentu účinných látek oproti marihuaně je také základním

rozdílem v dynamice účinku i potencionálních rizik spojených s užíváním. (Kalina & kolektiv, 2003)

Konopí je jednou z nejdéle zavedených drog v Evropě. Jedná se o nejčastěji užívanou nelegální drogu, přičemž téměř 20 % osob ve věkové skupině 15–24 let uvádí, že v minulém roce užívaly konopí. Některé země vzhledem k léčebným účinkům rostliny konopí zlegalizovaly. Tato legalizace souvisí s vytvoření legálních trhů s rekreačním konopím, kdy dochází k rozvoji nových výrobků z konopí, jako jsou například jedlé výrobky, roztoky pro elektronické cigarety a koncentráty. Konopí obsahuje mnoho různých chemických látek, přičemž největší pozornost přitahují dva kanabinoidy, tetrahydrokanabinol (dále jen „THC“) a kanabidiol (dále jen „CBD“). THC je hlavní látkou zjištěnou v konopí, která je odpovědná za jeho psychoaktivní účinky. Výrobky, které obsahují CBD, jsou ve stále větší míře uváděny na trh s tvrzeními o jejich příznivých účincích. (Evropská zpráva o drogách 2019: Trendy a vývoj, 16)

2.2.2 Opiáty

Jsou to drogy s tlumivým účinkem, pocházející ze surového opia získaného z nezralých makovic opiového máku. Patří sem především heroin v nejrůznějších podobách, ale i tradiční český pouliční „braun“ (směs derivátů kodeinu). Tato droga se užívá různě: kouřením, šňupáním, polykáním, ale zejména nitrožilní aplikací.

Heroin, lidově: háčko, hérák, rovněž vyvolává euforii, která ale není spojena s aktivitou a povzbuzením. Má spíše tlumivý charakter a uživatel je více „ve svém světě.“ Toxikomani líčí své zážitky jako s ničím nesrovnatelnou slast, radost a pohodu, která stojí za všechny negativní důsledky užívání. (Hajný, 2001, 20)

Je to tvrdá droga s nejvyšším rizikem závislosti. Závislost na heroinu připraví člověka dříve či později o vše, co mu bylo dříve drahé. (Presl, 2007)

Je nejběžnějším opiátem na drogovém trhu EU. Dovážený heroin je v Evropě tradičně dostupný ve dvou formách: běžnější hnědý heroin (ve formě báze) se vyrábí převážně z morfinu extrahovaného z máku pěstovaného v Afghánistánu. Daleko méně častý je bílý heroin (ve formě soli), který v minulosti pocházel z jihovýchodní Asie, ale v současnosti se může vyrábět také v Afghánistánu nebo sousedních zemích. Odhalení laboratoří vyrábějících heroin z morfinu za použití acetanhydridu v Bulharsku, České republice, Španělsku a Nizozemsku v posledních letech spolu s nárůstem případů zachycení morfinu a opia naznačuje, že určitá část heroinu se v současné době vyrábí v

blízkosti spotřebitelských trhů v Evropě. (Evropská zpráva o drogách 2019: Trendy a vývoj, 24)

2.2.3 Stimulační drogy

Je to různorodá skupina drog s převažujícím povzbuzujícím účinkem. Patří mezi ně především kokain, amfetamin (speed), různé deriváty amfetaminu, z nich je u nás nejrozšířenější pervitin a extáze.

Kokain, lidově: koks, sníh, cukr, pudr, kokeš. Je to droga, která se získává z jihoamerického keře koky (*Erythroxylon coca*). Vyrábí se máčení listů tohoto keře v benzínu. Tím vzniká hydrochlorid, který je kyselý, a proto se může vdechovat, ale nedá se kouřit – kyselina by zničila plíce. Je rozpustný ve vodě, čehož se využívá při nitrožilní aplikaci. Nejčastějším užíváním kokainu je šňupáním. (Presl, 2011, 16). Kokain je od samého počátku považován za drogu bohatých lidí. Jeho účinky jako lokálního anestetika objevil pro medicínu Sigmund Freud. (Kalina & kolektiv, 2003)

Současná data o kokainu ukazují, že počet záchytů i zachycené množství jsou na historicky nejvyšší úrovni. Kokain se do Evropy dostává mnoha cestami a prostředky, ale růst obchodování s velkými objemy přes velké přístavy za použití kontejnerů mezi nimi vyniká. Vyšší dostupnost drogy rovněž naznačují nejvyšší odhady míry čistoty kokainu na maloobchodní úrovni za posledních deset let. Od roku 2014 se počet nových klientů nastupujících léčbu závislosti na kokainu, i když je stále poměrně nízký, zvýšil o více než 35 %, přičemž přibližně dvě třetiny zemí zaznamenaly nárůst. Nárůst počtu klientů závislých na kokainu, kteří nastupovali léčbu od roku 2014, byl hlášen v Belgii, Irsku, Francii, Itálii, Portugalsku, jakož i ve Spojeném království, evropské zemi, která byla nejvíce spojována s crackem. (Evropská zpráva o drogách 2019: Trendy a vývoj, 14)

Pervitin, lidově: perník, speed, peří, piko, péčko. Tato stimulační droga bývá často uváděná jako tradiční česká droga. Při předávkování může dojít k akutnímu selhání srdce s možností úmrtí. Jednorázově vysoká dávka nebo pravidelné užívání menších dávek vyvolá toxickou psychózu. Ta se obvykle projevuje vztahovačností, podezřívavostí, obavami, že je postiženému ukládáno o život. Dochází ke ztrátě kontaktu s realitou. Postižený je nebezpečný sobě a svému okolí, protože při úniku před domnělým nebezpečím se může snadno poranit, nebo v úmyslu se bránit někoho napadnout. (Presl, 2011, 15)

Pervitin zachycený v Evropě se vyrábí především v České republice a v příhraničních oblastech sousedních zemí. V Čechách se vyrábí hlavně z pseudoefedrinu, který se extrahuje z léčivých přípravků. V roce 2017 bylo v Evropě hlášeno 298 nelegálních laboratoří na jeho výrobu, z čehož 264 se nacházelo v ČR. Převážně se jedná o malé laboratoře provozované místními uživateli-dealery, kteří jej dodávají na domácí trh. V posledních letech se však objevila rozsáhlá zařízení provozovaná organizovanými zločineckými skupinami, které nepocházejí z naší republiky, jež vyrábějí metamfetamin pro ostatní evropské země. (Evropská zpráva o drogách 2019: Trendy a vývoj, 30)

Extáze, lidově: éčko, extoška, kolčo, trip, mikráč, papírek, okýnko, pejpr, zob. Je to droga patřící k amfetaminům, nejčastěji užívaná perorálně ve formě tablet, na kterých jsou vyraženy nejrůznější symboly. Uživatele zbavuje sexuálních zábran. (Göhlert & Kühn, 2001). Další podobou extáze mohou být výjimečně gelové kapsle různých barev, jemný bílý prášek nebo roztok. Mezi nejzávažnější komplikace užití této drogy patří hypertemie. Přehřátí organismu se může vyskytnout zvláště při užití na celovečerní party. Pravděpodobnost vzrůstá při nadměrné tělesné aktivitě, vyšší teplotě okolí, vyšší dávce nebo opakovaném užití a nedostatečné konzumaci tekutin s minerály. (Presl, 2011, 18)

Výroba extáze v Evropě je soustředěna zejména v Nizozemsku a Belgii. Celkem bylo v roce 2017 v Evropské unii hlášeno odhalení celkem 21 aktivních laboratoří na výrobu extáze, přičemž se všechny nacházely v Nizozemsku. (Evropská zpráva o drogách 2019: Trendy a vývoj, 32)

2.2.4 Halucinogeny

Do této skupiny patří drogy, které mění vnímání okolního světa i vnitřních prožitků. Bývá doprovázeno halucinacemi nebo novými fantaziemi. Tyto drogy mají ze všech uváděných drog rozhodně největší podíl účinků vedoucích prožitků, které odvádějí pozornost od reálného světa. (Hajný, 2001, 20)

Lysohlávka kopinatá (*Psilocybe semilanceata*) a Lysohlávka česká (*Psilocybe bohemica*). Lysohlávky obsahují přírodní halucinogen. Plodnice se užívají perorálně, jí se přímo čerstvé nebo sušené. Mají poměrně nepříjemnou chuť, proto se užívají různé způsoby, jak tuto chuť zakrýt. Psilocybin v lidském organismu vyvolává euforii, sluchové a zrakové halucinace, poruchy vnímání prostoru a času. Mohou se dostavit i stavy úzkosti,

panického strachu či deprese. V některých případech se objevilo i sebepoškozující a sebevražedné jednání. (Presl, 2011, 20)

LSD je syntetická droga, na trhu se objevující ve formě tzv. tripů (malé papírové čtverečky s různými obrázky) nebo krystalků (malé granulky podobné hnojivu). Užívá se perorálně, postupným rozpuštěním pod jazykem. (Kalina & kolektiv, 2003) Vyšší dávky této látky mohou navodit intenzivní halucinatorní stav bez možnosti ovlivnění vůlí, což osoby se silnou potřebou kontroly a sebekontroly mohou vnímat velmi negativně, tak vzniká „bad trip“. Vysoké dávky mohou způsobit výraznější poruchy myšlení, zvýšenou vztahovačnost až paranoiditu, doprovázenou poruchami paměti, úsudku a pozornosti. Doposud nebyl u LSD popsán případ předávkování s následkem smrti. (Presl, 2011, 21).

Těkavé látky – ředidla, lepidla a další chemické látky, které mají těkavý charakter, nejsou u nás sice hlavní zneužívanou drogou jako v osmdesátých letech, ale stále představují značné riziko. Zneužívané látky jsou běžně dostupné v obchodech (toluen, vulkan, benzín apod.). Čičači je vdechují z napuštěné látky, igelitového pytlíku či přímo z lahve. (Hajný, 2001, 21)

Toluen ohrožuje nejmladší část rizikové populace. Čichání vede k postupně k celkové deprivaci organismu a uživatelé podstupují extrémně vysoké riziko smrtelného předávkování. (Presl, 2007, 12)

2.2.5 Psychotropní léky

Jedná se o často zneužívané preparáty s vysokým rizikem návyku eventuálně rozvoje závislosti. Existuje zde i nezanedbatelné riziko předávkování se smrtelnými následky. Všechny tyto léky se objevují na černém trhu a slouží buď jako náhrada nebo doplněk opiátů (heroin), nebo se používají jako zdroje k výrobě ještě účinnějších drog. (Presl, 2011, 22)

Jde o celou skupinu látek, které odstraňují úzkost a mají uvolňující charakter. Patří sem zejména diazepam, benzodiazepam a rohypnol. (Göhlert & Kühn, 2001)

Nově zneužívané syntetické látky představují závažné zdravotní a společenské riziko. V Evropské unii bylo zaznamenáno mnoho případů poškození zdraví či užití těchto látek a došlo k celé řadě úmrtí ve spojení s aplikací některé nové syntetické drogy. Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou a Národním monitorovacím centrem pro drogy a drogové závislosti vypracovalo seznam nejfrekventovanějších látek, které se vyskytují na českém drogovém trhu. Dne 2. března

2011 Vláda ČR rozhodla o zařazení těchto látek na seznam příloh zákona č. 167/98 Sb. (Presl, 2011, 22)

2.3 Užívání drog v České republice

Prevalence nedovoleného užívání drog v naší republice je v posledních letech poměrně stabilní, konopí je nejčastěji používanou látkou. Nedovolené užívání drog se soustřeďuje především mezi mladou generaci ve věku 15-34 let a mezi muže. Nejnovější údaje z roku 2017 ukazují, že v minulém roce užíval konopí téměř jeden z pěti takto mladých lidí, což je mírně pod úrovní uváděnou ve studiích z let 2013-14. Užívání jiných nedovolených látek bylo výrazně méně časté než užívání konopí. Extáze byla nejčastějším stimulantem používaným mezi běžnou populací a její použití bylo také soustředěno především mezi tuto generaci. Užívání pervitinu je méně časté v běžné populaci, ale je hlavní látkou spojenou s problémovým užíváním drog v ČR. Nejnovější studie uvádí, že 1 ze 100 dospělých osob vyzkoušelo za svůj život nové psychoaktivní látky. Stejně jako u jiných drog je používání těchto látek vyšší u mužů a mladé generace ve věku 15-34 let. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

Města Brno a České Budějovice se podílejí na celoevropských celoročních výzkumech v oblasti odpadních vod, které uskutečňuje organizace SCORE. Výsledky naznačují, že množství reziduí kokainu a extáze v odpadních vodách je obecně nízké; v letech 2011 až 2018 však byl zaznamenán nárůst. I přes pokles pozorovaných hladin reziduí metamfetaminu zůstávají mezi nejvyššími v Evropě. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

Nejnovější údaje o užívání drog mezi studenty uvádí projekt Evropského školního průzkumu o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) z roku 2015. Prevalence užívání drog mezi českými studenty byla podobná evropskému průměru v případě celoživotního užívání jiných nedovolených drog než konopí a celoživotního užívání inhalátorů, zatímco průměrné celoživotní užívání nových psychotropních látek bylo vyšší. U všech zbývajících látek byly české výsledky výrazně nad průměrem ESPAD. Nejpozoruhodnější je skutečnost, že celoživotní užívání konopí a sedativ bez lékařského předpisu bylo více než dvakrát vyšší než evropský průměr (37 % vs. 16 % a 16 % vs. 6 %). Kromě toho byly hladiny posledního 30denního užívání alkoholu a těžkého epizodického pití jasně nadprůměrné, stejně jako úroveň posledního 30denního užívání

cigaret. Dlouhodobá analýza zjistila pokles užívání konopí od jeho vrcholu v roce 2007 a snížení spotřeby alkoholu v letech 2011 až 2015.

V České republice je vysoce rizikové užívání drog spojeno především s podomácku vyráběným pervitinem, který se aplikuje převážně injekčně. Odhaduje se, že primárních uživatelů metamfetaminu je 34 700 a primárních uživatelů heroinu nebo jiných opiátů přibližně 13 100. Metamfetamin se často používá v souvislosti s užíváním léků s opiáty. Na základě průzkumu z roku 2016 byli přibližně 2 z 10 dospělých, kteří hlásili užívání konopí v posledních 12 měsících, byli jsme proto označeni vysoce rizikovými uživateli na základě stupnice Cannabis Abuse Screening Test. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

2.4 Užívání drog v sousedních státech ČR

Studie z roku 2015 zjistily, že konopí zůstává v Německu nejčastější nedovolenou drogou mezi dospělými i dospívajícími. Obecně je konzumace nedovolených drog častější u mužů než u žen, zejména u dospělých Němců ve věku 18-25 let. V této zemi užívala nedovolené drogy během svého života více než čtvrtina dospělé populace, zatímco za posledních 12 měsíců to bylo méně než 1 z 10; z toho přibližně polovina užívala nedovolené drogy za posledních 30 dní. V roce 2015 byl poprvé jako nejčastější stimulant používaný německými dospělými za posledních 12 měsíců hlášen amfetamin, následovaný kokainem a extáze. Přibližně 2,8 % dospělých v Německu použilo nějaký druh nové psychoaktivní látky, zatímco asi 2,2 % mladých dospělých (ve věku 18-25 let) v minulosti užívání těchto látek indikovalo. Nejnovější odhad vysoce rizikového používání amfetaminů nebo kokainu na základě údajů o léčbě z roku 2016 byl 1,64-1,95 na 1 000 obyvatel ve věku 15-64 let. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

Také v Polsku je konopí nejčastěji užívanou nedovolenou látkou mezi běžnou populací, následuje extáze, amfetaminy a kokain. Užívání drog je soustředěno mezi mladé dospělé, přičemž u osob ve věku 25-34 let je nejpravděpodobnější, že budou během posledního roku užívat nedovolenou látku. V roce 2014 uváděl užívání konopí v posledním roce 1 z 10 příslušníků mladé generace ve věku 15-34 let. Mezi průzkumy provedenými v letech 2006 a 2014 vzrostl výskyt užívání konopí. Celoživotní užívání nových psychoaktivních látek mezi dospělými bylo v roce 2014 nízké, 2,2 %. Město Krakov se podílí na celoevropských ročních výzkumech v oblasti odpadních vod, které

realizuje organizace SCORE. V roce 2016 byl amfetamin nejrozšířenějším reziduem naměřeným v odpadních vodách v tomto městě. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

V Rakousku také zůstává konopí nedovolenou látkou, kterou nejčastěji užívají občané ve věku 15-64 let. Obecně se užívání nedovolených látek v Rakousku soustřeďuje mezi mladší generaci a hlášená míra prevalence je vyšší u mužů než u žen. Celoživotní rozšířenost používání nových psychoaktivních látek mezi běžnou populací zůstává nízká. I Rakousko je zapojeno do výzkumu organizace SCORE. Údaje jsou k dispozici od roku 2016 a po celé toto období byly hladiny kokainu a extáze v odpadních vodách v Innsbrucku vyšší o víkendech než ve všední dny, stejně jako ve většině evropských měst účastnících se projektu. V roce 2018 byly hladiny kokainu zjištěné v Innsbrucku vyšší než v roce 2017. Vysoce rizikové užívání drog v Rakousku zůstává především spojeno s užíváním heroinu. Nejnovější odhad ukazuje, že v Rakousku je 35 764 až 38 122 uživatelů opiátů. Podíl uživatelů opiátů ve věku pod 25 let v posledních deseti letech klesá. Přibližně polovina odhadovaného počtu uživatelů opiátů s vysokým rizikem pobývá ve Vídni a většinu tvoří muži. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

Stejně jako ve všech sousedních státech také na Slovensku zůstává konopí nejčastější nedovolenou látkou používanou mezi mladou generací ve věku 15-34 let. Průzkum z roku 2015 zjistil, že o něco méně než jedna třetina mladých lidí vyzkoušela konopí během svého života a přibližně 1 z 10 osob užívalo konopí během posledního roku. Extáze je hlavním nedovoleným stimulantem používaným mezi dospělou populací. Pervitin je druhým nejrozšířenějším stimulantem; jeho použití se však soustřeďuje hlavně mezi některé podskupiny populace, které vykazují vysoce rizikové modely užívání drog. V roce 2015 hlásilo celoživotní užívání jakékoli nové psychoaktivní látky méně než 1 % dospělých. Bratislava a Piešťany se podílejí na celoevropských celoročních výzkumech v oblasti odpadních vod. Výsledky ukazují na stabilní situaci, pokud jde o používání pervitinu v obou městech v letech 2017 a 2018. Zdá se, že používání většiny stimulantů je v Bratislavě častější než v Piešťanech, přičemž při srovnání roku 2017 s rokem 2018 bylo zjištěno zvýšení hladiny reziduí kokainu. Navíc se o víkendech v obou městech zvyšuje hladina extáze. V posledních letech byl pozorován pokles injekčního podávání stimulantů; výzkumy ukazují, že metamfetamin se stále více kouří. Celkově jsou 2 z 10 klientů, kteří nastupují do léčby, ženy. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

2.5 Primární prevence

Jedním z cílů mé práce je zmapování primární protidrogové prevence na druhém stupni základních škol, proto se v úvodu této kapitoly budu obecně zajímat touto problematikou.

„Ať se budeme o primární prevenci bavíme z jakéhokoliv pohledu, dospějeme většinou ke svaté trojici žák-pedagog- rodič“ Ing. Petr Šmíd, Portus Prachatice o. p. s. (časopis Prevence, 2017)

Primární protidrogové prevence představuje předejití obtížím s návykovými látkami u osob, které je prozatím nezačali zneužívat (Nešpor, Csémy & Pernicová, 1999). Cílem primární prevence je zabránit psychickému a fyzickému poškození zdraví.

U sekundární a terciální prevence se s poškozením zdraví již počítá. Drogová primární prevence usiluje o to, aby se potenciální spotřebitel nestal spotřebitelem skutečným. Specifickým cílem je pak odložení kontaktu s drogou u dětí a mládeže. K dosažení těchto cílů jsou využívány poznatky a metody z psychologie, sociologie, pedagogiky, marketingu, politiky aj. (Kalina & kolektiv, 2003)

Je proto zásadní uvědomit si, že primární prevence rizikového chování má mezioborovou povahu (setkávají se zde perspektivy různých oborů, jako je pedagogika, psychologie, sociologie, veřejné zdraví atd.) a současně je pro ni charakteristická mezisektorovost (tedy že jednotlivé přístupy a programy jsou současně koncepčně rozvíjeny v různých rezortních liniích, obvykle školské, zdravotnické, sociální a linii ministerstva vnitra, případně též dopravy a spravedlnosti). (Miovský, Skácelová, Zapletalová & Novák, 2015, 17)

2.5.1 Historie primární prevence

Základním dokumentem, který odstartoval snahu vytvořit jednotnou koncepci protidrogové politiky v České republice, jejíž součástí je také primární prevence, byla první Strategie protidrogové politiky z roku 1993 z dílny Ministerstva vnitra ČR (MV ČR, 1993). Tento dokument obsahoval poprvé v historii ČR pokus definovat, co je třeba systémově změnit, aby mohla začít fungovat skutečně efektivní síť preventivních a léčebných programů. Následné přenesení koordinační role v oblasti drogové politiky z Ministerstva vnitra ČR (MV) na mezirezortní úroveň prostřednictvím vzniklé Mezirezortní protidrogové komise (MPK) přineslo další pozitivní posun. (Miovský, Skácelová, Zapletalová & Novák, 2015, 20)

Konec 90. let způsobil celkové zpomalení vývoje preventivních programů a v mnoha oblastech znamenal dokonce krok zpět a koncepční rozvrácení v té době stále ještě příliš křehkého systému preventivních programů. (Miovský, Skácelová, Zapletalová & Novák, 2015, 24)

O určité stabilizaci a systematizaci můžeme hovořit až v přibližně šesti letech (2002–2008). (Miovský, Skácelová, Zapletalová & Novák, 2015, 28)

Současná prevence má také za cíl snížit dostupnost tabáku a alkoholu a přístup k němu pro osoby mladší 18 let. V květnu 2017 byl schválen nový návrh zákona, kterým se provádí obecný zákaz kouření v hospodách, barech a restauracích, a také silnější opatření zaměřená na snížení dostupnosti tabáku pro nezletilé. Každá základní a střední škola je povinna poskytnout minimální preventivní program a jmenovat školského preventivního profesionála, který odpovídá za jeho realizaci. Minimální preventivní programy řeší širokou škálu rizikového chování, včetně sociálních problémů, jako jsou šikana, rasismus, xenofobie, chuligánství, kriminalita a užívání látek. (www.emcdda.europa.eu, 2019)

2.5.2 Úrovně primární prevence

V zásadě definujeme tři úrovně provádění prevence (Gallà et al., 2005): Všeobecná primární prevence se zaměřuje na běžnou populaci dětí a mládeže bez rozdělování na méně či více rizikové skupiny, zohledňuje pouze její věkové složení a případná specifika daná např. sociálními nebo jinými faktory. Jedná se o programy většinou pro větší počet osob (obvykle třída či menší sociální skupina). Jde o úroveň prevence, pro kterou v praxi ve většině případů plně dostačuje úplné vzdělání školního metodika prevence (v duchu zákona a vyhlášky o dalším vzdělávání pedagogických a výchovných pracovníků) s odpovídající praxí a nejlépe zajištěnou intervizí a supervizí. Do této kategorie programů řadíme např. preventivní program EUDAP. (Miovský, 2011)

Selektivní primární prevence se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování, tj. jsou víc ohrožené (např. zvýšeně vulnerabilní nebo zvýšeně vystavené působení rizikových faktorů) než jiné skupiny populace. Většinou zde již pracujeme pouze s menšími skupinami či jednotlivci. Patří sem např. některé modely vrstevnických programů, ev. různé intenzivní sociálně-psychologické skupinové programy posilující technicky např. sociální dovednosti, komunikaci, vztahy atd. Vzhledem k práci s cílovou

skupinou se zvýšeným rizikem je zde již kladen větší důraz na odpovídající vzdělání preventisty (vhodná je např. speciální pedagogika, psychologie, adiktologie atd.).

Indikovaná primární prevence je zaměřena na jedince, kteří jsou vystaveni působení výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Snahou je zde podchytit problém co nejdříve, správně posoudit a vyhodnotit potřebnost specifických intervencí a neprodleně tyto intervence zahájit. Jedná se o práci s populací s výrazně zvýšeným rizikem výskytu či počínajících projevů rizikového chování. V tomto smyslu je prakticky již nutná schopnost preventisty či poradenského pracovníka posoudit individuální povahu a specifika daného případu (např. šikany v třídním kolektivu). (Gallà et al., 2005)

2.6 Sport

V Evropské chartě sportu z roku 1992 se sportem rozumí všechny formy tělesné činnosti, které – ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli – si kladou za cíl projevení nebo zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků na všech úrovních. Dle Sekota je sport chápán jako institucionalizovaná pohybová aktivita motivovaná zvýšením celkové kondice, osobním prožitkem či cíleným výsledkem nebo výkonem. (Sekot, 2008, 10). Obchodní akademie Neveklov ve své zprávě z roku 2012 definuje sport jako pohyb, při kterém vydáme určité množství energie. Při sportu pracují různé části těla: šlachy, svaly, mozek. Důležité je, že sport mohou dělat lidé různého věku. Podle mnoha zdrojů je základním principem sportu to, že se většinou jedná o soutěživou fyzickou aktivitu, která je organizovaná, ale i spontánní. Účelem pak je využít schopností, udržet či vylepšit fyzickou zdatnost a zároveň by měl účastníky i diváky bavit. Pro mne sport představuje tělesnou aktivitu, kterou dělám rekreačně či organizovaně s cílem zlepšení kondice, dosažení výsledků a přidanou hodnotou je podpora mezilidských vztahů a duševní pohody.

2.6.1 Socializace sportem

Sport kopíruje povahu moderní společnosti a ta nejvíce ovlivňuje socializaci v kategoriích děti a mládež. Socializace znamená získávání sociálních dovedností, postojů a návyků potřebných pro komunikaci ve společnosti. Každý z nás je objektem a zároveň subjektem socializačních procesů, tzn. že předáváme i přijímáme podněty k začleňování do společnosti.

Sport má pozitivní, ale může mít i negativní vliv na člověka. Pohyb je každodenní součástí života, ale je třeba zatěžovat tělo rovnoměrně, proto je třeba sporty navzájem doplňovat. Volba vrcholového sportu je bezpodmínečně vázaná zvážením zdravotního stavu mladého organismu. Zaměřit se jen na nejlepší výkon za každou cenu není ideální. Vidina rychlého úspěchu vede často k dopingu.

2.6.2 Dělení sportu

Dle Sekota (2008) se sport ze sociologického hlediska dělí takto:

- rekreační, výkonnostní, vrcholový, elitní
- soutěžní x nesoutěžní
- divácky populární x stojící na okraji diváckého zájmu
- silně medializovaný x slabě medializovaný
- mužský, ženský

2.7 Volný čas

Čas, který je nezávislý na ekonomických, psychologických nebo rodinných povinnostech a tím je volně k dispozici, je potom vnímán jako volný čas, když je vyplněn svobodně zvolenými aktivitami, které vyžadují subjektivní, smysluplné sociální chování (Opaschowski, 1994, 43)

2.8 Odborné studie a projekty

V posledních dvaceti letech se odborná veřejnost začala problematice užívání návykových látek intenzivně věnovat. Probíhá řada mezinárodních studií a projektů, do kterých se zapojila také Česká republika.

2.8.1 Studie HBSC

HBSC studie (The Health Behavior in School-aged Children) je mezinárodní výzkumná studie kolaborativního charakteru věnující se životnímu způsobu u dětí. Studie vychází ze stanoviska WHO, že chování a životní styl v dospělosti jsou výsledkem vývoje v dětství a dospívání. Samotný výzkum se datuje od roku 1982. Od roku 1994 i v České

republiky (ČR) vytváříme komplexní zdroj dat o zdraví, pohybové aktivitě, obezitě, zkušenostech s drogami a alkoholem nebo trávení volného času u nejmladší generace.

ČR se poprvé zúčastnila studie spolu s dalšími 24 převážně evropskými státy v roce 1994. Výzkum se opakuje vždy ve čtyřletých intervalech Český národní HBSC tým se skládá z deseti pracovníků, kteří jsou rovněž zástupci v mezinárodním řešitelském týmu HBSC, hlavním řešitelem je Mgr. Michal Kalman, Ph.D. z naší univerzity, tzn. Univerzity Palackého v Olomouci. Poslední sběr dat byl v ČR proveden v roce 2018 v období březen až červen. Výzkumný soubor tvořil reprezentativní vzorek 11, 13 a 15letých školáků. Sběru dat se zúčastnilo celkem 13 885 žáků z 250 škol.

Mezi hlavní výzkumná témata patří: nadváha a obezita, pohybová aktivita a sedavé chování, zdraví školáků, socioekonomické prostředí rodiny, stravovací zvyklosti, životní spokojenost, školní prostředí a další, ale také kouření tabáku, konzumace alkoholu, užívání nelegálních drog.

Podle dat přestává být pití piva, vína a tvrdého alkoholu mezi patnáctiletými Čechy tak časté, jako tomu bylo u stejně starých dětí před deseti či patnácti lety. Pravidelná konzumace alkoholu se mezi dospívajícími od roku 2002 snížila. V celé Evropě došlo také k poklesu opilosti, a to u 23 z 36 zemí. Z dotazníků vyplynulo že, frekvence pití náctiletých školáků rapidně klesá, opakovanou opilost přiznává bezmála třetina patnáctiletých chlapců a stejně starých dívek, svou první zkušenost s pitím alkoholických nápojů před čtrnáctým rokem uvádí stále méně mladých lidí, zvyšuje se průměrný věk, kdy se mladí lidé v Česku poprvé opijí, pravidelná konzumace piva kontinuálně a výrazně klesá jak u chlapců, tak u dívek, ale bohužel se nadále drží mladí Češi nad evropským průměrem, 97 % mladých Čechů pravidelně nepije víno.

Dále studie prokázala jednoznačný vztah mezi pohybovou aktivitou a obezitou dětí a vztah mezi pohybovou aktivitou a zdravotním stavem. (HBSC, 2018)

Tato studie je klíčovým zdrojem dat o životě dospívajících jedenácti-, třinácti- a patnáctiletých dětí a zároveň důležitým nástrojem preventivních snah v této oblasti. Mapuje úroveň pohybové aktivity, trávení volného času, šikanu, užívání alkoholu, tabákových výrobků, marihuany a další determinanty zdraví v sociálním kontextu rodiny, školy a vrstevníků. (Stražilová, 2017)

Studie se stala základním a relevantním zdrojem zpracování dokumentu „Koncepce podpory sportu 2016-2025 – SPORT 2025“, který uvádí směry rozvoje a podpory českého sportu na období let 2016–2025 a navazuje na předchozí strategické dokumenty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Tým národní protidrogové

koordinátorky chystá českou strategii boje proti závislostem do roku 2027. Bude vycházet, ze závěrů Světové zdravotnické organizace (WHO), která doporučuje sedm zásadních kroků. Patří mezi ně omezení reklamy, snížení místní i cenové dostupnosti, dodržování legislativy či zvýšení povědomí o dopadech.

2.8.2 Studie GYTS

Jedná se o studii Global Youth Tobacco Survey zaměřenou na užívání tabáku mezi dospívajícími, jde o reprezentativní školní průzkum mezi žáky základních škol ve věku 13–15 let. V České republice se na realizaci studie GYTS podílel Státní zdravotnický ústav. V r. 2016 bylo v ČR do studie zapojeno celkem 44 z 49 náhodně vybraných základních škol (celkem 198 tříd). Dotazník vyplnilo 3926 žáků. Zkušenost s kouřením tabáku v životě uvedlo 54 % žáků 49,8 % uvedlo zkušenost s cigaretami a 31,5 % zkusilo jiné formy tabáku. Celkem 47,4 % z těch, kteří někdy v životě zkusili cigarety, uvedlo první zkušenost s cigaretou ve věku 12–13 let, chlapci uváděli časnější zkušenost než dívky. Oproti r. 2011, kdy proběhla předchozí vlna studie GYTS, došlo k významnému poklesu rozsahu současného kouření cigaret mezi žáky základních škol, a to z 30,6 % na 15,2 %, přičemž k poklesu došlo shodně u chlapců i dívek. (Státní zdravotní ústav et al. 2018, Sovinová a Kostelecká 2017)

2.8.3 Projekt SAHA

Mezinárodní projekt SAHA (The Social And Health Assessment) je tématicky široce založený dotazníkový průzkum, který se zabývá rizikovými a protektivními faktory sociálního a zdravotního vývoje školní mládeže. Je součástí širšího programu Centra pro dětská studia Yale University, který se zabývá mezikulturními aspekty duševního zdraví a vývojové psychopatologie u dětí a adolescentů (Program on International Child & Adolescent Mental Health – PICAMH). Hlavním smyslem projektu PICAMH je pak využívat vědecké poznatky při tvorbě politických a preventivních programů.

Studie SAHA byla dosud provedena v USA, Belgii, Rusku, Surinamu a Koreji, připravuje se nebo probíhá ve Francii, Íránu, Mexiku a Německu. V České republice byl výzkum proveden Psychologickým ústavem AV ČR v Brně ve spolupráci s Dětskou psychiatrickou klinikou 2. lékařské fakulty UK v Praze. Finanční podporu projektu poskytla Akademie věd ČR v rámci Programu podpory cíleného výzkumu a vývoje AV

ČR, jehož cílem je podporovat a usnadňovat převod výsledků badatelského výzkumu do praxe. Potenciálními uživateli jsou instituce zabývající se jak výzkumem a prevencí rizikového chování mládeže a sociálně-patologickými jevy, tak i léčbou duševních poruch vzniklých v důsledku rizikového chování. Výzkum byl v České republice proveden ve městech s větším počtem obyvatel, kritériem bylo, zda jde o krajské město. Do výzkumu byly zahrnuty pouze běžné školy s curriculum základní škola a střední školy na ně navazující. Sběr dat proběhl v období od října 2003 do února 2004. Velikost souboru byla celkem 4 980 žáků a studentů ze 150 škol. Zvláštní pozornost byla věnována zejména vytvoření typologie dospívajících na základě jejich antisociálních projevů se zaměřením na období rané adolescence, tzn. žáci ve věku dvanáct až patnáct let. (Nielsen Sobotková, 2014)

2.8.4 Projekt ESPAD

Mezinárodní projekt ESPAD (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách) je největší celoevropskou studií zaměřenou na užívání návykových látek u dospívajících. Je realizovaná v pravidelných 4letých intervalech již od r. 1995. Sběr dat v roce 2015 (šestá vlna studie ESPAD) v ČR koordinovalo Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS) ve spolupráci s Národním ústavem duševního zdraví (NUDZ) a agenturou FOCUS. Sběr dat proběhl v červnu 2015 na vzorku 215 vybraných škol v celé ČR, do analýzy dat bylo zahrnuto 208 škol a 309 tříd. Vzhledem k tomu, že cílovou skupinou byli studenti narození v r. 1999, byly do výběrového souboru zařazeny 9. třídy základních škol a 1. ročníky středních škol. Celkem bylo sesbíráno 6 707 dotazníků. Mezi roky 2011 a 2015 došlo k výraznému poklesu uváděné konzumace alkoholu, a to k poklesu jak u zkušeností s konzumací alkoholu, tak u rizikové konzumace alkoholu. U všech sledovaných ukazatelů byl zaznamenán pokles u chlapců i u dívek, v případě časté konzumace alkoholu došlo k poklesu u všech druhů alkoholických nápojů. Ve srovnání s rokem 2011 došlo k výraznému poklesu prevalence kouření cigaret u 16letých, a to jak u jednorázových zkušeností s cigaretami, tak k poklesu prevalence denního kuřáctví i silného kouření (tj. kouření 11 a více cigaret denně). Výraznější pokles byl zaznamenán u chlapců, rozdíl mezi chlapci a dívkami se vyrovnávají. Na jaře roku 2016, tedy přibližně rok po sběrné fázi studie ESPAD 2015, byla s ohledem na poměrně překvapivé výsledky svědčící o výrazné změně trendů hlavních sledovaných indikátorů ve studii

ESPAD provedena validizační studie, ta potvrdila výsledky zjištěné ve studii ESPAD 2015. (Grolmusová, 2016)

2.9 Projekty města Bohumína v oblasti primární prevence

Město Bohumín sousedí s Polskem a leží v severní části Moravskoslezského kraje. Od krajského města Ostravy je vzdálen cca 5 kilometrů. Má přes 21 tisíc obyvatel, kteří žijí v sedmi městských částech (Nový Bohumín, Starý Bohumín, Skřečoň, Pudlov, Záblatí, Vrbice a Šunychl). V současnosti je v Bohumíně deset mateřských škol (600 dětí), šest základních škol (1700 žáků) a dvě střední školy (850 studentů a učňů). V rámci obce s rozšířenou působností spravuje Bohumín také město Rychvald a Dolní Lutyni.

Město Bohumín a okolní města na Karvinsku věnují nemalou pozornost primární prevenci. V posledních dvou letech proběhly hned tři projekty s cílem získání informací o užívání drog školní mládeží a jejím postojem k drogám.

2.9.1 Testování odpadních vod škol

V březnu roku 2016 se město Bohumín po vzoru města Orlové rozhodlo provést analýzu odpadních vod odebraných z kanálového systému základních škol. Spolu s Orlovou to byla jediná dvě města v republice, která se v tomto roce k choulostivé analýze odhodlala. Laboratorní rozbor odpadních vod byl prováděn jednou z nejpřesnějších současných metod, a to metodou chemické chromatografie.

Výsledky rozborů odebraných vzorků (ze zprávy ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z. ú. Švabinského 1749/19, 702 00 Ostrava):

U každé školy byly provedeny dva odběry odpadních vod, které se skládaly z analytického prvního odběru, vzorku a druhého kontrolního. První odběr byl uskutečněn před první vyučovací hodinou, druhý o velké přestávce. Nejvíce znepokojivá informace byla v oblasti naměřených laboratorních hodnot v „kvantifikovatelném množství“ u kokainu, který je v minimální přítomnosti na všech kontrolovaných školách v Bohumíně. V Orlové z šesti kontrolovaných škol, přítomen sice v podstatně vyšší koncentraci jen u jedné z nich.

Tab. č. 1: Rozborů odebraných vzorků odpadních vod na Bohumínsku (zdroj: MP Bohumín, 2016)

město	THC (ng/l)	amfetamin (ng/l)	metamfetamin (ng/l)
Bohumín	348	63,4	526
Orlová	494	40,4	211

Výsledky tedy byly alarmující. V odebraných vzorcích se objevily výrazné stopy marihuany, extáze a pervitinu viz příloha č.1 *Podrobné výsledky rozboru odpadních vod.*

2.9.2 Protidrogový vlak

Sběr dat, který v Bohumíně proběhl v rámci Moravskoslezské tour v říjnu 2016, byl součástí prvního dotazníkového šetření Nadačního fondu Nové Česko mezi žáky v Moravskoslezském kraji. První sběr dat v regionu přinesl sám o sobě řadu nosných poznatků a zároveň vytvořil základ pro budoucí systematickou práci v rámci networkingu zainteresovaných aktérů.

Projektu se zúčastnilo a zároveň vyplnilo dotazník celkem 913 respondentů/ek. Jednalo se o žákyně a žáky devíti základních škol z ORP Bohumín, nejvíce jich bylo ve věku 10 až 14 let. Z hlediska genderu byl vzorek vyvážený, chlapců bylo 49 %.

Výsledky dotazníku (ze zprávy MORAVSKOSLEZSKÁ TOUR 2016, NOVÉ ČESKO, NADAČNÍ FOND, 2017, autor Pavel Tuma, Eliášova 4, Praha 6, PSČ 160 00, Tel: +420 774 724 757, info@revolutiontrain.cz, www.revolutiontrain.cz):

Způsob trávení volného času-respondenti u 9 různých nabídek aktivní i pasivní náplně volného času určovali frekvenci, s kterou se dané činnosti věnují. Téměř polovina dětí u položky „nedělám nic, nudím se“ vybrala možnost nikdy, 7 % žáků se však nudí téměř každý den. Téměř 60 % žáků se každý den baví na internetu a sociálních sítích a skoro 30 % hraje denně počítačové hry. Děti jsou aktivní i mimo virtuální svět. 77,65 % dětí minimálně jednou týdně ve volném čase sportuje, 4,38 % dětí uvedlo, že nesportuje nikdy. Třetina dětí chodí denně ven s přáteli, další třetina jednou týdně. 5 % dětí uvedlo, nechodí nikdy s přáteli ven. V otázce čas trávený kreativní činností nebo mimoškolní četbou z odpovědí vyplynulo, že 20 % žáků se nevěnuje žádné kreativní činnosti, 23,5 % dětí si nikdy nechte pro zábavu, 42,17 % nechte častěji než několikrát ročně. Téměř 70 % oslovených dětí uvedlo, že se nechodí večer bavit do restaurací či na diskotéky (průměrný věk je 12,10 let). 5,81 % dětí téměř každý den nakupuje.

V oblasti zkušenosti s návykovými látkami bylo zřejmé, že děti získávají první zkušenosti s alkoholem a tabákem již před desátým rokem svého života. Zkušenosti přibývá s věkem – velký nárůst přichází mezi desátým až třináctým rokem. Po dvanáctém roce se do života dětí také dostává marihuana. Zkušenosti s kouřením má z dětí, které se účastnily programu v Bohumíně, jedna třetina (32,75 %). Tyto děti také uvedly, co již vyzkoušely (některé označily více možností). Děti, které ještě nikdy nekouřily, další otázky týkající se kouření nevyplňovaly. Mezi čtrnáctým a patnáctým rokem věku roste procento dětí, které kouří denně, některé i více než 20 cigaret. Za posledních třicet dní před návštěvou REVOLUTION TRAIN si zapálilo 9,97 % ze všech dětí. K jejich „zálibě“ je nejčastěji dovedla zvědavost či snaha začlenit se do party. Více než polovina školáků z Bohumína, kteří odpovídali v dotazníku programu REVOLUTION TRAIN, již někdy v životě pila alkohol, zbylá část na další otázky ohledně frekvence konzumace neodpovídala. Nejčastějším nápojem je pivo. Za dva roky mírně vzroste počet dětí, které pijí alkohol, s věkem navíc roste četnost konzumace. 9 % školáků Bohumínska se již někdy v životě opilo. Za poslední měsíc se opilo 2,63 % školáků. Podíl těch, kteří se opili v posledním roce, roste s věkem. Proč zkusili alkohol? Důvodem je nejčastěji zvědavost, ale i zábava.

Někteří školáci z Bohumína vyzkoušeli také marihuanu či hašiš. (4,75 % z celkového počtu). Nejčastějším důvodem k experimentování s marihuanou je zvědavost. Žáci základních škol uvedli, že mají zkušenost i s tvrdými drogami. Nejčastěji jsou to jednorázoví experimentátoři, ale už mezi školáky se někteří označí za pravidelné uživatele. Většina dětí si uvědomuje, že kouření marihuany má svoje rizika. Ti, co už marihuanu kouří, je ale nepovažují za tak závažná, jako ti, co se jí vyhnuli.

Protidrogový program REVOLUTION TRAIN působil na děti velmi silně. Uváděly, že v nich představa, kam může droga člověka přivést, vyvolává znechucení, strach, smutek a překvapení. Většina dětí si myslí, že dokáže říci drogám NE. Téměř pro polovinu dětí byl program REVOLUTION TRAIN první zkušeností s jakýmkoliv protidrogovým programem. Naprostá většina z těch, kteří mohou srovnávat, hodnotí protidrogový vlak pozitivně. Děti si z vlaku odnášely silný zážitek. Většina dětí chce tento program doporučit svým blízkým. Osm z deseti dětí ohodnotilo program školní známkou jedna. Na jaře 2020 opět přijede vlak do Bohumína se svým novým programem.

2.9.3 Dotazníkové šetření v roce 2017

Na podzim roku 2017 bylo osloveno pět školských zařízení ve městě Bohumíně s cílem zmapování postojů a zkušeností žáků v oblasti užívání návykových látek. Celkem bylo dotazováno 150 dvanáctiletých respondentů, z toho bylo 53 % chlapců. Sběr dat probíhal netradičním způsobem, a to mimo školní budovy. Bohumínské školy obdržely dotaci na uspořádání adaptačních týdenních pobytů v přírodě pro žáky šestých tříd a primy gymnázia. V rámci teambuildingových her vyplnili žáci anonymní dotazník pod vedením lektora, který nebyl jejich vyučujícím. Tento způsob sběru dat měl za cíl přispět k získání objektivních informací. Zadavatelem a zpracovatelem dotazníků bylo ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum z. ú., se kterým město navázalo úzkou spoluprací již při zkoumání vzorků z odpadních šachtic škol v roce 2016. Z odpovědí respondentů zjištěno: 100 % odpovědělo, že nikdy nehrají na automatech (takových, kde se dají vyhrát peníze), 47 % aktivně sportuje alespoň jednou v týdnu, 43 % téměř denně surfuje na internetu. Mezi nejfrekventovanější sporty patří fotbal, florbal a házená. Během posledních dvanácti měsíců 80 % dotázaných uvádí, že nepilo alkohol, 92 % během posledního měsíce nepilo alkohol. Mezi nejfrekventovanější alkohol patří pivo. U otázky- užívala jste někdy některou z uvedených látek odpovědělo 100 % u většiny látek, že ne, akorát u sedativ takto odpovědělo 98 %. Je obtížné sehnat cigarety – odpovědi 85 % nevím, 18 % velmi snadné, 11 % celkem snadné, 14 % trochu obtížné, 8 % velmi obtížné 18 % nemožné. V oblasti problémů uvádí 65 % dotázaných, že řešilo spor, ale netýkal se drog, 62 % mělo zranění, ale také se netýkalo drog, 17 % mělo problém ve vztazích s rodiči, ale také mimo drogovou problematiku. Ve většině otázek více než tři čtvrtiny dotazovaných v životě neřešilo větší problém. Celkem 65 % má k sobě pozitivní postoj, 60 % se necítí neúspěšně, 65 % si myslí, že je stejně hodnotným člověkem jako ostatní lidé, 32 % se cítí zbytečný, 27 % si myslí, že není toho moc, na co by mohlo být hrdo, 50 % zvládá věci stejně dobře jako ostatní, 60 % ví, že má řadu dobrých vlastností, 75 % je vcelku se sebou spokojeno. 68 % nesouhlasí s tvrzením „Řídím se takovými pravidly, jakými sám chci“, 80 % nesouhlasí s větou „Většinu pravidel mohu porušit, když se mi nehodí. 64 % je spokojeno s vyhlídkami do budoucnosti, 87 % je spokojeno se svým zdravotním stavem, 81 % je spokojeno s finanční situací rodiny. O drogové problematice se cítí dostatečně informováno 84 % dotazovaných, z toho 28 % získali na internetu a 49 % ve škole. Na otázku „Co by mělo vliv na to, abys nevyzkoušel drogu?“ byly tyto odpovědi výchova rodičů (67 %), volba správných kamarádů (25 %) a pořádání

preventivních programů (15 %). Otázka „Kde bys hledal potřebné informace?“ toto pořadí odpoví: internet, rodiče, policie, nevím, škola. Otázka „Kdybys měl problém s drogami, kam nebo za kým bys šel?“ 75 % za rodiči, 16 % za kamarádem a 16 % do poradenského centra.

2.9.4 Program „To je zákon kámo!“

Na úspěšný projekt Revolution train (protidrogový vlak) navázal program, který vypracoval Nadační fond Nové Česko ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou SKPV PČR. Ten je určený pro žáky, kteří absolvovali prohlídku protidrogového vlaku. Žáci se vrací k „vlakovému příběhu“ a sledují jej z nové perspektivy policejních týmů. Cílem programu je prohloubit diskusi o rizicích závislosti a zvýšit u cílové skupiny motivaci ke zdravému životnímu stylu a společenské odpovědnosti prostřednictvím témat svobody jednotlivce a respektování zákonů.

Žáci jsou ve třídě při lekcích rozděleni do pěti týmů policistů-profesionálů a při aktivitě sledují film, který shlédli v protidrogovém vlaku a po jednotlivých trailerech rozebírají děj z pohledu policie. V týmu si také zvolí svého kapitána, který je zároveň mluvčím. Jednotlivé odpovědi k příběhu jsou pak konfrontovány se zákonem. Na závěr je vyhlášen nejlepší policejní tým třídy, který se ve svých odpovědích nejvíce přiblížil správným řešením a postojům v souladu se zákonem.

Na Bohumínsku realizovala tento program Městská Policie (dále jen MP) z Bohumína. Proškolený lektor p. Pavel Ulman, strážník MP, se svými kolegy připravil ve školním roce 2017/18 lekce pro celkem 660 žáků na území Bohumínska.

Tab.č.2: Přehled účastníků projektu „To je zákon kámo!“ dle škol a vybraných ročníků (zdroj: MP Bohumín, 2018)

Škola	počet žáků	Ročníky
ZŠ Dolní Lutyně	55	8. a 9. ročník
ZŠ Rychvald	36	8. ročník
ZŠ Beneše	85	6., 7., 8. a 9. ročníky
ZŠ ČSA	109	7., 8. a 9. ročníky
ZŠ Masarykova	184	6., 8. a 9. ročníky
ZŠ Skřečoš	95	6., 7., 8. a 9. ročníky
Gymnázium Františka Živného	96	sekunda, tercie, kvanta, kvinta, sexta

Dle strážníka Ulmana závěr každé lekce končí lektor MP zpravidla těmito slovy „*Dodržovat zákony se vyplatí a ti, co vám tvrdí opak, se často ocitnou na slepé koleji. Sebe a své schopnosti znáte jen vy sami, vy sami se musíte rozhodnout, co je pro vás dobré a co ne. My jsme vás chtěli inspirovat k odpovědnému rozhodnutí pro správný vlak. Proč? Protože je to pouze váš život a ten je jen jeden „Tak proto.“*“

Projekt „To je zákon kámo!“ se v říjnu 2019 na Národních dnech prevence v Brně umístil na prvním místě národního kola evropské soutěže a postupuje do evropského finále v Helsinkách.

2.9.5 Prevence v bohumínských základních školách

Primární prevence chování vychází ze školního Minimálního programu a preventivní strategie. Klíčovými aktéry jsou školní metodici prevence, výchovní poradci, na některých školách také školní psychologové, ti organizují vzdělávací akce pro žáky, pedagogy a rodiče, vyhodnocují podmínky a situaci na škole v oblasti výskytu sociálně patologických jevů a zároveň zajišťují poradenskou službu žákům a rodičům. Zaměřují se zejména na budování dobrých vztahů mezi žáky, zkvalitnění třídnických hodin, prohloubení spolupráce s rodiči, diagnostiku a řešení problémů ve škole.

Ve školním roce 2018/19 proběhly tyto konkrétní aktivity v oblasti prevence: knihovnické lekce na téma, „Pomoc, jsem závislý“, zhlédnutí filmu „Mezi stěnami“ a následné besedy, dvoudenní pobyty na Bílé se strážníky Městské policie s preventivním programem „Právo“, protidrogový vlak, projekt „To je zákon kámo!“, projektové dny na téma Závislost, zábavný pořad ABRAKA MUZIKA, celoroční projekt Normální je nekouřit, rodičovská kavárničky a besedy na téma Drogy, adaptační pobyty žáků 6. ročníků v Beskydech.

2.9.6 Drogy v dopravě na Bohumínsku

Podle zákona o silničním provozu řidič nesmí řídit vozidlo po užití návykové látky nebo užití návykovou látku během jízdy. V naší společnosti se množí delikty tohoto charakteru.

Drogy za volant nepatří. Na základy výsledků mnoha výzkumů a studií vědci potvrdili, že například marihuana zvyšuje riziko nehody až dvojnásobně, narkotika trojnásobně a antidepresiva dokonce pětinasobně. (Králmotorů, 2016, zdroj: <https://kralmotoru.cz/media/drogy-za-volant-nepatri>)

Tab. č. 3: Přehled hraničních hodnot u jednotlivých drog (zdroj: Králmotorů, 2016)

Látka	limitní množství v krvi
delta-9-tetrahydrokanabinol(9-THC)	2 ng/ml
Methamfetamin	25 ng/ml
Amfetamin	25 ng/ml
3,4-Methylendioxyamfetamin(MDMA)	25 ng/ml
3,4-Methylendioxyamfetamin(MDA)	25 ng/ml
Benzoylekgonin	25 ng/ml
Kokain	25 ng/ml

(Maxa, zdroj: <http://www.obhajceridicu.cz/alkohol-za-volantem/drogy-za-volantem>)

Pro dokreslení drogové situace uvádím vývoj a přehled přestupků tohoto typu v Bohumíně (údaje v tabulce získány na právním odboru MěÚ Bohumín). Z tabulky č. 4 jednoznačně vyplývá, že užívání drog u řidičů je stále v Bohumíně problémem.

Tab. č. 4: Vývoj počtu přestupků v Bohumíně (zdroj: MěÚ Bohumín, 2019)

rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
počet	0	1	4	10	3	4	23	63	37	76	63	54

2.10 Sport na Bohumínsku

2.10.1 Bospor spol. s r.o.

Za posledních patnáct let vyrostl v Bohumíně na ploše cca čtyři hektary v lokalitě za parkem Petra Bezruče jedinečný ucelený areál určený ke sportování. Tento komplex vlastní a spravuje městská společnost Bospor (zkratka pro Bohumínské sportovní a relaxační centrum). Dominantou areálu je aquacentrum, které je tvořeno plaveckým bazénem (délka 25 metrů), relaxačním bazénem s tobogánem o délce 48 metrů, venkovním bazénem a saunovým světem (sauny finská, parní, infra). V roce 2018 navštívilo bazén celkem 239 000 návštěvníků. S aquacentrem sousedí zimní stadion nazvaný Bospor aréna s ledovou plochou je upraven na 30 x 60 metrů., který je denně vytižen od 6.00 do 22.00 hodin. S bazénem a stadionem sousedí nová sportovní hala. V ní se nacházejí hned čtyři různá hřiště. Hřiště s polyuretanovým povrchem o rozměrech 20 x 40 metrů, které slouží basketbalu, volejbalu, házené, futsalu a florbalu, vhodné také

pro badminton (čtyři kurty) doplněné tribunou s kapacitou 200 míst. Hned vedle, pouze oddělené sítí, se nachází druhé sportoviště o stejných rozměrech. To využívají fotbalisté, nohejbalisté nebo také volejbalisté, protože má povrch trávník páté generace. Třetím hřištěm je tenisový kurt s akrylátovým povrchem, odpovídající normám mezinárodní tenisové federace (ITF). Poslední hřiště je využíváno nadšenci pilates, aerobiku, jógy a podobných aktivit. Další částí areálu Bospor je venkovní fotbalový stadion, který byl v roce 2016 přejmenován na fotbalový areál Pavla Srníčka. Ten je vybaven zastřešenou tribunou pro 250 diváků. Posledním komplexem je adventure golf, který navazuje na aquacentrum. Areálu s 18 drahami vévodí vodopád s dvěma jezírky. Těto areál je doplněn o nabídku provozování dvou tradičních aktivit curlingu a pétanque.

Společnost Bospor v roce 2018 dosáhla řady pozitivních výsledků, nejúspěšnějším střediskem bylo aquacentrum, které navštívilo 239 000 návštěvníků, tedy nejvíce v historii. Plavecké výuky se zúčastnilo 3 266 žáků a v nabídce nechyběly saunování a cvičení aquaerobicu. Saunový svět navštívilo 38 000 návštěvníků a sportovní halu 48 000 sportovců. Ve venkovním areálu si golf zahrálo 13 000 návštěvníků. Rekordní návštěvnost měl zimní stadion, zde sportovalo přes 50 000 bruslařů a hokejistů. Na město, které má cca 20 000 obyvatel, to jsou opravdu úctyhodné výsledky.

V dubnu roku 2019 Bospor rozšířil svou sportovní nabídku o boulderovou stěnu ve středisku Bosporka na sídlišti. Výstavba stěny stála dva miliony korun. Lezecká plocha má celkem 240 m² a dopadiště s měkkými podložkami pro tlumení pádů 118 m². Stěna lezcům nabízí těžké i lehké převislé profily.

2.10.2 Sportovní spolky ve městě

Město v souladu s Koncepcí podpory a rozvoje sportu zpracovanou v červnu roku 2018 pod heslem „Sport jediná droga ve městě“ podporuje také řadu místních tělocvičných jednot a sportovních spolků. Přímá finanční podpora z rozpočtu města je poskytována v souladu se zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a má čtyři formy-podpora pořádání sportovních akcí na území města, podpora činnosti spolků, podpora vrcholového a výkonnostního sportu a dotace na údržbu a rozvoj sportovišť, která nejsou v majetku města. O tyto dotace žádá celkem 37 sportovních organizací působících na území města. V tabulce přehled spolků včetně mládežnických základen. Tabulka vytvořená z podkladů odboru školství, kultury a sportu MěÚ Bohumín:

**Tab. č. 5: Přehled sportovních spolků v Bohumíně s vývojem jejich členských základů
(zdroj: MěÚ Bohumín, 2019)**

název spolku	mládež 2016	mládež 2017	mládež 2018	mládež 2019*	z toho výkonnostních sportovců
TJ Sokol Bohumín	108	120	97	91	30 %
TJ Sokol Záblatí	50	38	36	19	37 %
TJ Viktorie Bohumín	53	52	57	52	77 %
1. SC BOHUMÍN 98	150	166	155	206	84 %
FK Bospor Bohumín	173	163	217	255	38 %
FK Slovan Záblatí	16	22	26	31	90 %
HC BOSPOR Bohumín	83	87	88	119	61 %
Atletický klub Bohumín	105	114	91	82	38 %
Plavecký klub Bohumín	191	215	218	231	20 %
JUDO Bohumín	43	41	47	44	100 %
SKV BONATRANS Bohumín	26	33	20	20	70 %
CK HOBBY Bohumín	4	3	3	3	0 %
SK Badminton Bohumín	13	13	14	10	0 %
SCB Sport klub	34	58	45	29	0 %
TOM 2621 Svišti	17	19	18	17	59 %
Powerlifting RASPBERRY	2	3	2	1	100 %
ČRS, MO Bohumín – rybolovná technika	17	17	19	22	100 %
ŠSK při Gymnáziu Fr. Živného Bohumín	31	33	79	54	31 %
ŠSK při SŠ Bohumín	63	64	60	54	0 %
ŠSK při ZŠ Beneše	62	30	32	23	0 %

KČT odbor Tramp Bohumín	12	12	8	9	0 %
OK FAJA BOHUMÍN	5	3	3	8	0 %
Aerobic club - Bohumín	1	2	2	2	0 %
Tenisový klub Skřečoš	6	4	4	4	0 %
HC 2000 Bohumín	0	0	0	0	0 %
ROCKWOOL KLUB	21	18	16	14	0 %
Z. S. Mládež	1	0	0	0	0 %
SK CWG Bohumín	X	15	32	22	91 %
KO Fitnesscentrum Šembi Bohumín	X	x	10	6	100 %
Šachová škola Bohumín	X	x	17	22	100 %
FiTboxRiSk-Bohumín	X	x	3	26	27 %
SK Šafrata Bohumín	21	x	x	x	X
Celkem	1 308	1 345	1 419	1476	45 %

* stav základny k 31. 12. 2018

2.10.3 Sportovní nabídka Domu dětí a mládeže Fontána

Dům dětí a mládeže Bohumín je příspěvkovou organizací města a nabízí široké veřejnosti bohatou volnočasovou nabídku v oblastech sport, technika, turistika, estetika a společenské vědy. Disponuje velkou tělocvičnou (basketbal, volejbal, badminton, florbal, tenis, sálový fotbal, mini házená) a tanečním sálem (tanec, joga, aerobik) a nachází se v bezprostřední blízkosti areálu Bospor.

Přehled naplněnosti sportovních kroužků od roku 2015 (tabulka č. 6 byla vytvořena z podkladů Domu dětí a mládeže Fontána).

Tab. č. 6: Přehled sportovních kroužků Domu dětí a mládeže Fontána v Bohumíně s vývojem počtu zapsaných dětí a mládeže (zdroj: DDM Fontána Bohumín, 2019)

název zájmového útvaru	věk	školní rok 2015/16	školní rok 2016/17	školní rok 2017/18	školní rok 2018/19
Volejbal	18-21	13	13	-	-
Miniházená	8-12	14	18	24	18
Házená ml. žačky	11-14	13	21	15	20
Házená st. žačky	14-16	22	15	13	15
Házená dorostenky	17-20	23	19	9	16
Frisbee	13-21	27	22	12	8
Ultimate Frisbee	16-23	-	9	18	20
Florbal přípravka	7-12	24	23	33	29
Florbal žáci	12-16	28	12	9	26
Florbal dorostenci	13-17	13	15	9	10
Badminton 1.	9-11	11	10	11	31
Badminton 2.	12-16	10	19	24	-
Zábavné hry s míčem	5-8	13	17	13	-
Kick box	11-16	19	8	14	-
In-line bruslení	9-15	-	7	-	-
Fotbal 1.	6-8	20	27	30	31
Fotbal 2.	8-10	9	29	16	19
Fotbal 3.	10-12	14	14	28	30
Fotbal 4.	8-10	20	21	12	21
Fotbal 5.	9-12	15	16	22	20

Fotbal 6.	12-14	19	25	17	11
Fotbal 7.	14-16	16	14	17	12
Fotbal 8.	16-19	22	16	16	13
Fotbal 9.	16-19	25	-	-	19
Sportovní hry 1.	8-9	28	24	19	27
Sportovní hry 2.	10-11	26	32	17	27
Sportovní hry 3.	12	20	23	27	37
Sportovní hry 4.	7-9	35	20	27	20
Sportovní hry 5.	9-10	11	42	16	41
Sportovní hry 6.	7-9	45	26	25	-
Sportovní hry 7.	11-12	24	32	23	-
Míčové hry	3-6	13	24	25	26
Atletika 1.	7-9	18	-	-	-
Atletika 2.	9-12	20	-	-	-
Atletika 3.	9-10	19	-	-	-
Atletika 4.	9-12	16	-	-	-
Atletika 5.	12-19	36	-	-	-
Fitness	17-23	17	7	-	-
Sálová kopaná	13-20	20	-	-	-
Canicross	12-15	4	-	-	-
Celkem	-	742	620	541	547

2.10.4 Protidrogová prevence na městských hřištích

Pro neorganizované sportování je v Bohumíně vybudováno celkem dvacet hřišť a sportovních plácků. Ta nejfrekventovanější jsou od dubna do září pod dozorem hlídačů, kteří kontrolují dodržování provozního řádu a eliminují nešvary (nepořádek, hluk, šikanu, užívání návykových látek). Tito správci procházejí hřiště třikrát denně. Pokud zjistí hrubé porušení provozního řádu či poškození zařízení, hlásí tyto problémy Městské policii nebo technickým službám-BM servisu Bohumín. V letošním roce byla tato veřejná prostranství, která jsou určena pro sportování zejména dětí a mládeže, vybavena cedulemi „Sport – jediná droga ve městě“ s cílem zvýšení osvěty v oblasti protidrogové prevence. Grafický návrh cedulí – v Příloze č. 4.

3 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V předkládané diplomové práci jsem si stanovil za cíl zmapovat protidrogovou prevenci ve městě Bohumíně.

Cíle:

- popsat a zjistit, jak žáci vnímají současnou nabídku sportovních aktivit ve městě
- zjistit, jak často se žáci sportu věnují a zda preferují individuální nebo kolektivní sport
- zjistit, zda se sportující žáci věnují sportu výkonnostně nebo rekreačně
- zmapovat současný stav vztahu žáků druhého stupně ZŠ k návykovým látkám
- zjistit roli sportu v oblasti prevence

Výzkumné otázky:

- 1) Jak hodnotí respondenti možnosti sportování v Bohumíně?
- 2) Sportují chlapci na Bohumínsku častěji než dívky?
- 3) Kouří cigarety sportující žáci méně než nespportující?
- 4) Užívají sportující žáci méně alkohol než nespportující?
- 5) Mají sportující žáci menší zkušenosti s užíváním drog?
- 6) Mají chlapci více zkušeností s drogami než dívky?

4 METODIKA

Zvolil jsem si kvantitativně orientovaný výzkum, kde základní metodou získání dat je dotazník. Dotazník jsem vytvořil samostatně. Obsahoval úvodní část (škola, ročník, pohlaví) a dále deset otázek z oblasti sportu a jedenáct otázek z oblasti užívání návykových látek. Dvacet otázek bylo uzavřených, jedna otázka byla otevřená s cílem získání námětů a připomínek k nabídce sportování ve městě. Čtyři otázky byly dichotomické. Úplné znění dotazníku se nachází v přílohách. Po vytvoření dotazníku jsem si ověřil na deseti žácích 6. ročníku ZŠ Čs. armády, že umí vyplnit dotazník a otázky jsou formulovány srozumitelně.

Pro výzkum jsem vybral pět základních škol, tři z centra města (Nový Bohumín) a dvě z městských částí (Skřečoš, Pudlov). Jedinou bohumínskou školou, kterou jsem nezařadil do výzkumu byla ZŠ Bezručova, která je školou neúplnou a navštěvují ji jen žáci 1. - 5. ročníků. Výběrem respondentů jsem tedy pokryl celou relevantní populaci města Bohumína.

Dotazník byl distribuován ve všech úplných základních školách, jejichž zřizovatelem je město Bohumín. Ředitelé těchto škol vyjádřili souhlas s výzkumem a zpracováním výsledků jejich škol a uvedením konkrétních výsledků do mé diplomové práce. Souhlasy ředitelů jsou v příloze č. 5 diplomové práce. Osloveni byli žáci druhého stupně těchto základních škol:

Masarykova základní škola a Mateřská škola Bohumín Seifertova 601 okres Karviná, příspěvková organizace (dále jen ZŠ Masarykova)

- školu navštěvuje 486 žáků ve 22 třídách
- školní vzdělávací program nazvali „Škola pro život“
- budova školy se nachází přímo v centru města
- výuka je zaměřena na informatiku, ekologickou výchovu a výuku cizích jazyků
- školní dvůr je vybaven sportovním hřištěm s umělým povrchem a minigolfem
- tělocvikáři této školy zavedli do výuky TV jako první v Bohumíně korfbal (míčová dynamická kolektivní hra)
- škola disponuje dvěma tělocvičnami

**Základní škola a Mateřská škola Bohumín Čs. armády 1026 okres Karviná,
příspěvková organizace (dále jen ZŠ Čs. armády)**

- školu navštěvuje 489 žáků ve 24 třídách
- školní vzdělávací program nazvali „Duhová škola“
- tato nejmladší bohumínská škola je sídlištního typu, otevřena v roce 1970
- škola disponuje velkou a malou tělocvičnou, posilovnou a areálem školního hřiště s umělým povrchem, tribunou i osvětlením
- tělocvikáři úzce spolupracují s Atletickým Klubem Bohumín
- pedagogický sbor patří k nejmladším ve městě
- ředitel školy je tělocvikář a zároveň prezident Plaveckého klubu Bohumín
- v městských kolech sportovních soutěží žáci často s přehledem poráží týmy ostatních škol

**Základní škola a Mateřská škola Bohumín tř. Dr. E. Beneše 456 okres Karviná,
příspěvková organizace (dále jen ZŠ Beneše)**

- školu navštěvuje 230 žáků v 11 třídách
- školní vzdělávací program nazvali „Škola plná života“
- je to středně velká městská škola založená v roce 1912
- škola je od roku 2008 zařazena do sítě „Škol podporujících zdraví“ – program Státního zdravotního ústavu
- v rámci mezinárodní spolupráce navázala škola spolupráci s partnerskou školou v blízkém polském Zabelkově
- škola disponuje velkou tělocvičnou, jejíž podlaha prošla v roce 2018 generální opravou za 1 mil. Kč
- velkým handicapem školy je absence venkovního sportovního areálu s hřištěm

Základní škola a Mateřská škola Bohumín-Skřečůň 1. máje 217 okres Karviná, příspěvková organizace (dále jen ZŠ Skřečůň)

- školu navštěvuje 255 žáků ve 12 třídách
- školní vzdělávací program nazvali „Zelená pro život“
- škola vesnického typu je umístěna v okrajové části města nazvané Skřečůň, vzdálené cca pět minut autem od centra
- škola disponuje velkou tělocvičnou a školní hřištěm s umělou plochou a tribunou a venkovní mini lezeckou stěnou
- v blízkém lesoparku tělocvikáři k výuce využívají atletický ovál se škvárovým povrchem

Základní škola T.G.Masaryka Bohumín-Pudlov Trnková 280 okres Karviná, příspěvková organizace (dále jen ZŠ Pudlov)

- školu navštěvuje 88 žáků v 7 třídách
- školní vzdělávací program nazvali „Radostná cesta setkávání a poznávání“
- škola patří k nejstarším ve městě, vyučuje se zde od roku 1929
- jedná se o komunitní školu, kterou navštěvují převážně děti a žáci ze socio kulturně znevýhodněného prostředí, tzn. děti romské a děti ze sociálně slabých rodin
- budova školy se nachází v městské části Pudlov
- škola disponuje velkým školním pozemkem s hřištěm travnatým i asfaltovým
- velká tělocvična je využívána ke sportovním i kulturním aktivitám

Výše uvedené informace jsem získal od ředitelů, třídních učitelů a tělocvikářů škol v rámci spolupráce při aktivitě vyplnění dotazníků žáky a z výročních zpráv jednotlivých škol.

Žáci vyplňovali dotazník anonymně a nebyli časově omezeni. Distribuci dotazníků jsem provedl osobně, tudíž návratnost byla téměř stoprocentní. Data jsem shromažďoval ve druhém pololetí školního roku 2018/19. Celkem jsem získal 567 vyplněných dotazníků. Mezi těmito responsemi byly takové, které obsahovaly tzv.

missing values (žák neposkytl odpověď na konkrétní otázku). Tím se mi výzkumný vzorek zredukoval na 532 dotazníků. Dále jsem verifikoval data z pohledu logické návaznosti. Logickou vazbu jsem zkoumal u otázek z oblasti sportu. Lze těžko uvést, že nesportuji a zároveň uvést jinou frekvenci sportování než, že vůbec nesportuji. Stejně tak nelze uvést, že jsem ve výkonnostní skupině a přitom nesportuji. Konečný zkoumaný vzorek je tedy 497 responsí. Dále jsem rozdělil respondenty na skupinu nesportujících a sportujících. Kritériem pro rozdělení do těchto klíčových skupin byla četnost sportování. Do skupiny nesportujících žáků jsou zařazeni ti, kteří uvedli, že nesportují vůbec nebo méně než jednou týdně (např. pouze jedenkrát za 14 dní), do skupiny sportujících jsou započítáni žáci, kteří uvedli, že sportují 2-3x týdně a více. Ve skupině sportujících žáků je celkem (jak chlapci, tak dívky) 83,3 % respondentů a nesportujících respondentů je 16,7 %. V dalších výpočtech jsem srovnával skupiny sportujících a nesportujících respondentů v rámci pravidelného užívání návykových látek (cigarety, alkohol, drogy), tedy zda jsou kuřáky nebo nekuřáky, zda mají zkušenost nebo nemají zkušenost s alkoholem a zda mají zkušenost s užíváním drog či s drogami nemají žádnou zkušenost. Kritéria rozdělení do těchto skupin jsou uvedeny ve výsledcích u jednotlivých výzkumných otázek. Výsledky dotazníku jsem zpracoval v absolutních číslech, ale také procentuálně (%). Pro větší přehlednost jsem zjištěné údaje uvedl v grafech a tabulkách. Výsledky výzkumu diplomové práce jsou pak v diskusi srovnávány s výsledky projektu REVOLUTION TRAIN v Moravskoslezském kraji, realizovaném v rámci jarní tour roku 2019. V tomto projektu bylo dotazníkem osloveno 2 932 žáků druhého stupně z šesti měst Moravskoslezského kraje (konkrétně z Ostravy, Havířova, Frýdku-Místku, Kopřivnice, Petřvaldu a Frýdlantu nad Ostravicí). Vyhodnocení výzkumu provedl nadační fond Nové Česko. V diskusi také uvádím výsledky studie HBSC ze sběru dat v České republice v roce 2018.

5 VÝSLEDKY

Před samotným dotazníkovým šetřením jsem zmapoval současné aktivity v oblasti protidrogové prevence a možnosti sportování bohumínských dětí a mládeže.

5. 1. Výsledky kvantitativního výzkumu (dotazník)

5.1.1 Charakteristika výzkumného souboru

Tab. č. 7: Přehled všech respondentů podle základních škol a pohlaví, kteří vyplnili dotazník

Škola	6. tř. CH	6. tř. D	7. tř. CH	7. tř. D	8. tř. CH	8. tř. D	9. tř. CH	9. tř. D	Celkem chlapců	Celkem dívek	Celkem žáků
ZŠ Masarykova	22	36	37	28	21	19	18	16	98	99	197
ZŠ Čs. armády	31	32	19	15	16	24	19	14	85	85	170
ZŠ Beneše	16	26	14	6	5	7	9	8	44	47	91
ZŠ Skřečůň	18	4	16	9	17	15	8	8	59	36	95
ZŠ Pudlov	0	0	2	3	1	3	0	5	3	11	14
CELKEM	87	98	88	61	60	68	54	51	289	278	567

V tabulce č. 7 jsou zaznamenáni všichni respondenti, kteří vyplnili dotazník. Jsou mezi nimi započítáni také ti, kteří neodpověděli na všechny otázky. V následující tabulce č. 8 a dalších jsou zaznamenáni respondenti po odečtení tzv. missing values (kdy žák neodpověděl na konkrétní otázku) a po verifikaci dat z pohledu logické návaznosti. Konečný zkoumaný vzorek, se kterým se ve výsledcích dál pracuje je tedy 497 respondentů.

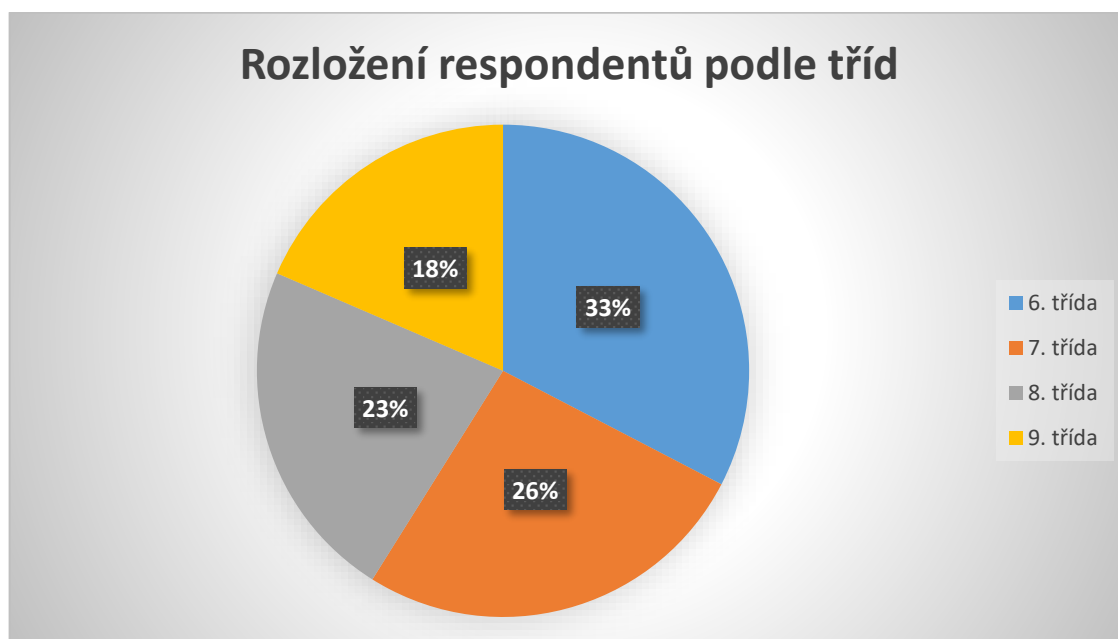
Tab. č. 8: Přehled respondentů podle základních škol a pohlaví po verifikaci dat

Škola	6.	6.	7.	7.	8.	8.	9.	9.	Celkem chlapců	Celkem dívek	Celkem žáků
	tř. CH	tř. D	tř. CH	tř. D	tř. CH	tř. D	tř. CH	tř. D			
ZŠ Masarykova	19	33	33	26	18	15	14	14	84	88	172
ZŠ Čs. armády	28	29	18	13	14	20	18	14	78	76	154
ZŠ Beneše	11	25	10	6	5	7	8	8	34	46	80
ZŠ Skřečůň	15	3	13	8	15	12	8	7	51	30	81
ZŠ Pudlov	0	0	2	2	0	3	0	3	2	8	10
CELKEM	73	90	76	55	52	57	48	46	249	248	497

Graf č. 1: Rozložení respondentů dle pohlaví

Graf č. 2: Rozložení respondentů podle tříd

Tab. č. 9: Rozložení respondentů podle škol

Škola	ZŠ Masarykova	ZŠ Čs. armády	ZŠ Beneše	ZŠ Skřečoš	ZŠ Pudlov
Počet žáků	172	154	80	81	10
	35 %	31 %	16 %	16 %	2 %

Žáci byli rozděleni do skupin na sportující a nespportující (viz tabulka č. 10). Do skupiny nespportujících žáků jsou zařazeni ti, kteří v dotazníku uvedli že nespportují vůbec nebo méně než jednou týdně (např. 1x za 14 dní). Do skupiny sportujících jsou započítáni žáci, kteří uvedli, že sportují 2-3x týdně a více. Počet sportujících chlapců a dívek je téměř stejný. Z tabulky je zřejmé, že žáků, kteří jsou označeni jako sportující je výrazně více než nespportujících žáků.

Tab. č. 10: Rozdělení žáků na sportující a nespportující

	chlapci		dívký		celkem	
	počet	procenta	počet	procenta	počet	procenta
nesportující	40	16 %	43	17 %	83	17 %
sportující	209	84 %	205	83 %	414	83 %

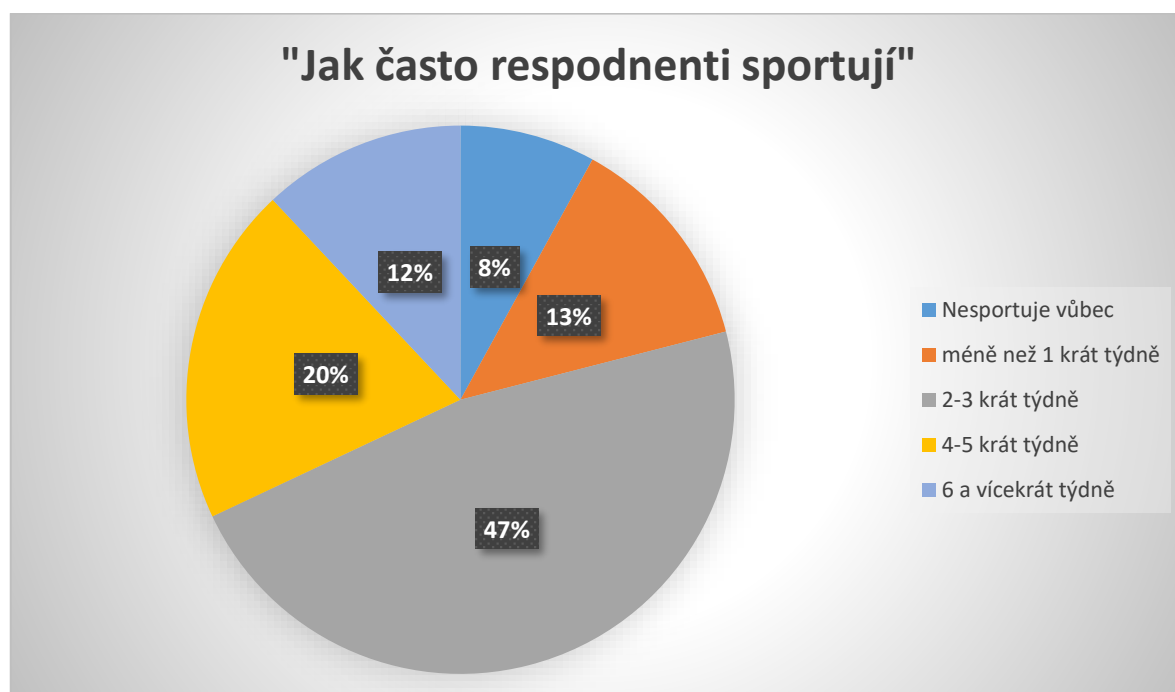
5.1.2 Výsledky dotazníkového šetření na otázky týkající se sportu

„Jak často sportuješ?“

- Celkem 8 % žáků nesportuje vůbec, z toho 50 % dívek a 50 % chlapců.
- Celkem 13 % žáků sportuje méně než jednou týdně, z toho 56 % dívek a 44 % chlapců.
- Celkem 47 % žáků sportuje 2-3 krát týdně, z toho 51 % dívek a 49 % chlapců.
- Celkem 20 % žáků sportuje 4-5 krát týdně, z toho 46 % dívek a 54 % chlapců.
- Celkem 12 % žáků sportuje 6 a vícekrát týdně, z toho 41 % dívek a 59 % chlapců

Nejčastěji sportují žáci 2-3 krát týdně, a to 47 % ze všech respondentů. Podle pohlaví jsou výsledky u této četnosti téměř stejné (chlapců je 51 % a dívek 49 %). Častější sportování v rámci týdne uvedlo více chlapců. U četnosti 4-5 krát týdně a 6 a vícekrát týdně je u odpovědí procentuálně více chlapců než dívek. Pouze 8 % ze všech respondentů uvedlo, že nesportuje vůbec.

Graf č. 3: Procentuální vyjádření "Jak často respondenti sportují"

Tab. č. 11: Jak často respondenti sportují během týdne podle jednotlivých škol

Škola	nesportuje	méně než 1x týdně	2-3x týdně	4-5x týdně	6 x týdně a více
ZŠ Masarykova	7 %	12 %	46 %	21 %	14 %
ZŠ Čs. armády	8 %	13 %	51 %	18 %	10 %
ZŠ Beneše	9 %	18 %	48 %	14 %	11 %
ZŠ Skřečůň	8 %	11 %	40 %	30 %	11 %
ZŠ Pudlov	21 %	7 %	57 %	9 %	6 %

Z přehledu dle jednotlivých škol vyplývá, že nejčastěji se sportuje 2-3 krát týdně na všech školách. V četnosti sportování zvítězily ZŠ Masarykova a ZŠ Skřečůň.

Tab. č. 12: Jak často respondenti sportují během týdne podle tříd

Škola	nesportuje	méně než 1x týdně	2-3x týdně	4-5x týdně	6 x týdně a více
6. třída	6 %	12 %	49 %	20 %	13 %
7. třída	10 %	14 %	46 %	20 %	10 %
8. třída	8 %	16 %	32 %	28 %	16 %
9. třída	9 %	14 %	56 %	13 %	8 %

Nejmłodší žáci (šestáci) v nejmenším počtu (6 %) odpověděli, že nespordují vůbec. Mezi nejstaršími žáky (devátáky) naopak nejméně žáků (8 %) odpovědělo, že sportují více než 6krát týdně. Sportovně nejaktivnější jsou žáci 8. tříd, z nich 16 % sportuje více než 6krát týdně a jen 8 % nesporduje vůbec.

„Který druh sportu preferuješ?“.

- Celkem 27 % žáků preferuje individuální sport, z toho 55 % dívek a 45 % chlapců.
- Kolektivní sport preferuje 73 % žáků, z toho 47 % dívek a 53 % chlapců.
- Podle věku (tříd) nejvíce preferují individuální sport žáci 8. tříd, chlapci 32 % a děvčata 38 %.
- Nejméně preferují individuální sport žáci nejmladší tzn. 6. tříd, chlapci i děvčata 24 %.

Z těchto odpovědí je jasné, že kolektivní sport mezi respondenty značně převyšuje (73 % oproti 27 %). V preferenci individuálního sportu vedou dívky nad chlapci (55 % oproti 45 %). Náklonnost ke kolektivnímu sportu tedy vyjádřilo více chlapců (53 %) než dívek, kterých je 47 %.

„Zabýváš se sportem rekreačně nebo výkonnostně?“.

Tab. č. 13: Výkonnostní sportování versus rekreační

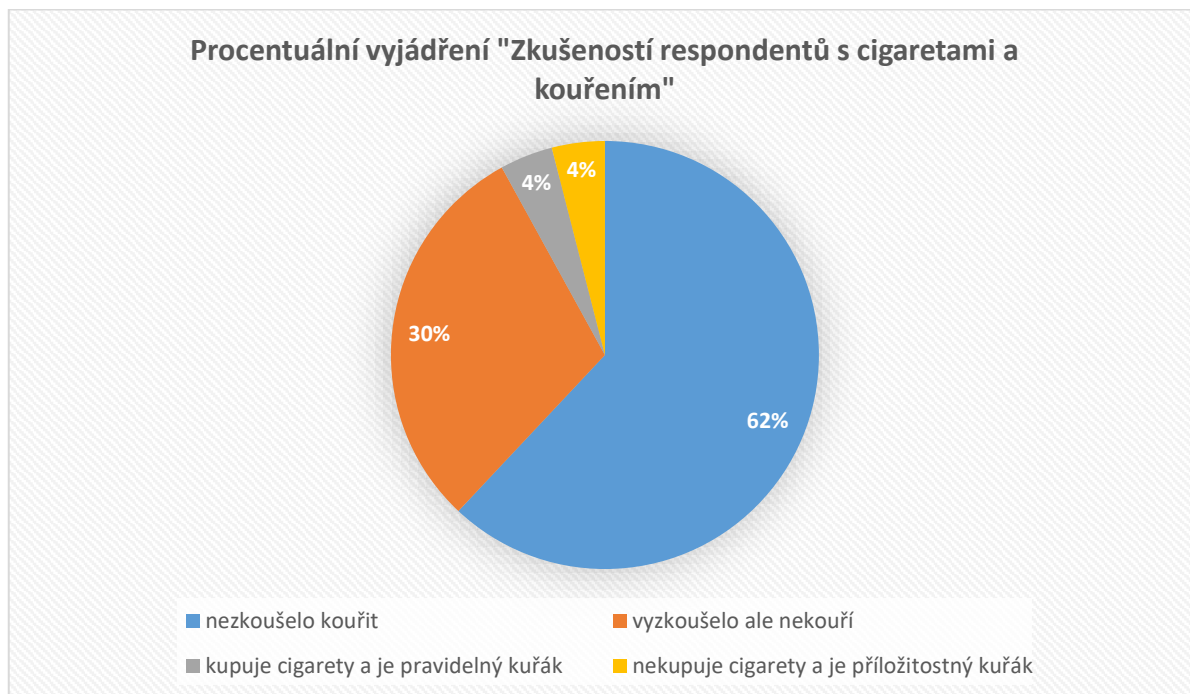
	chlapci		dívky		celkem	
	počet	procenta	počet	procenta	počet	procenta
výkonnostně	99	47 %	85	42 %	184	44 %
rekreačně	110	53 %	120	58 %	230	56 %

Sportování na rekreační úrovni a výkonnostní se liší tím, že výkonnostní žáci jsou registrováni v některém sportovním spolku nebo klubu a účastní se zápasů, závodů nebo turnajů. V tabulce č. 13 jsou počty sportujících respondentů, kteří uvedli, zda se sportem zabývají výkonnostně nebo rekreačně. Z tabulky lze usoudit, že větší počet žáků se věnuje sportu rekreačně. Výsledek ukazuje, že výkonnostnímu sportování se více věnují chlapci než dívky.

5.1.3 Výsledky dotazníkového šetření na otázky týkající se návykových látek

„Zkoušel/a jsi někdy kouřit?“.

Graf č. 4: Procentuální vyjádření "Zkušeností respondentů s cigaretami a kouřením"

Největší kategorii tvoří žáci, kteří uvedli, že cigarety nezkusili, a to 62 %. Dalších 30 % žáků odpovědělo, že cigarety zkusili, ale nadále nekouří. Žáků spadajících do kategorie opakovaně kouřících (zn. kuřáci či příležitostní kuřáci) je celkem 8 %.

Tab. č. 14: Postoj ke kouření podle pohlaví

odpovědi na otázku	chlapci	děvčata
Ne	60 %	65 %
Ano, ale stačilo mi jen vyzkoušet, nekouřím	34 %	27 %
Jsem pravidelný kuřák/čka	2 %	4 %
Kouřím příležitostně	4 %	4 %

Dle pohlaví jsou ve výsledcích nepatrné rozdíly. Více chlapců uvedlo, že cigarety vyzkoušeli, ale pravidelně nekouří. Zatímco více dívek uvedlo, že jsou pravidelnými kuřačkami.

Tab. č. 15: Postoj ke kouření podle tříd

Odpovědi na otázku	6. třídy	7. třídy	8. třídy	9. třídy
Ne	74 %	69 %	59 %	37 %
Ano, ale stačilo mi jen vyzkoušet, nekouřím	24 %	22 %	36 %	44 %
Jsem pravidelný kuřák/čka	0 %	4 %	3 %	10 %
Kouřím příležitostně	2 %	5 %	2 %	9 %

Nejmenší zkušenost s cigaretami mají žáci v 6. třídách, největší naopak žáci z 9. tříd. Nejvíce pravidelných kuřáků se objevuje v 9. třídách. U žáků ze 7. tříd jsou zaznamenány větší hodnoty (opakované kouření) než je tomu v 8. třídách.

„Zkusil/a jsi někdy chuť „tvrdého alkoholu“ (např. vodka, rum, whisky, slivovice apod.)?“

Graf č. 5: Procentuální vyjádření "kolik respondentů zkusilo/nezkusilo tvrdý alkohol"

Celkové zkušenosti s alkoholem mezi respondenty jsou vyrovnané. Téměř polovina uvedla, že alkohol nezkusila a druhá polovina uvedla, že již tvrdý alkohol v životě ochutnala.

Tab. č. 16: Postoj k tvrdému alkoholu dle pohlaví

	Ano, zkusil/a	Ne, nezkusila
chlapci	52 %	48 %
dívky	50 %	50 %

Tab. č. 17: Postoj k tvrdému alkoholu dle tříd

	Ano, zkusil/a	Ne, nezkusila
6. třídy	35 %	65 %
7. třídy	49 %	51 %
8. třídy	55 %	45 %
9. třídy	76 %	24 %

Zkušenosti v oblasti tvrdého alkoholu jsou dle pohlaví stejné (viz tabulka č. 16). U dívek jsou to dvě přesné poloviny, kdy jedna polovina uvedla, že zkusila tvrdý alkohol a druhá polovina uvedla, že nezkusila.

Dle tříd (tabulka č. 17) mají největší zkušenost s tvrdým alkoholem nejstarší respondenti, tedy žáci 9. tříd. Naopak nejmenší zkušenost mají žáci 6. tříd, ale i z těchto nejmladších respondentů je 35 % žáků, kteří již zkušenost s tvrdým alkoholem mají.

„Užíváš některou z uvedených drog častěji, téměř pravidelně?“

- Celkem: 99 % žáků odpovědělo ne.
- Celkem: 1 % žáků odpovědělo ano.

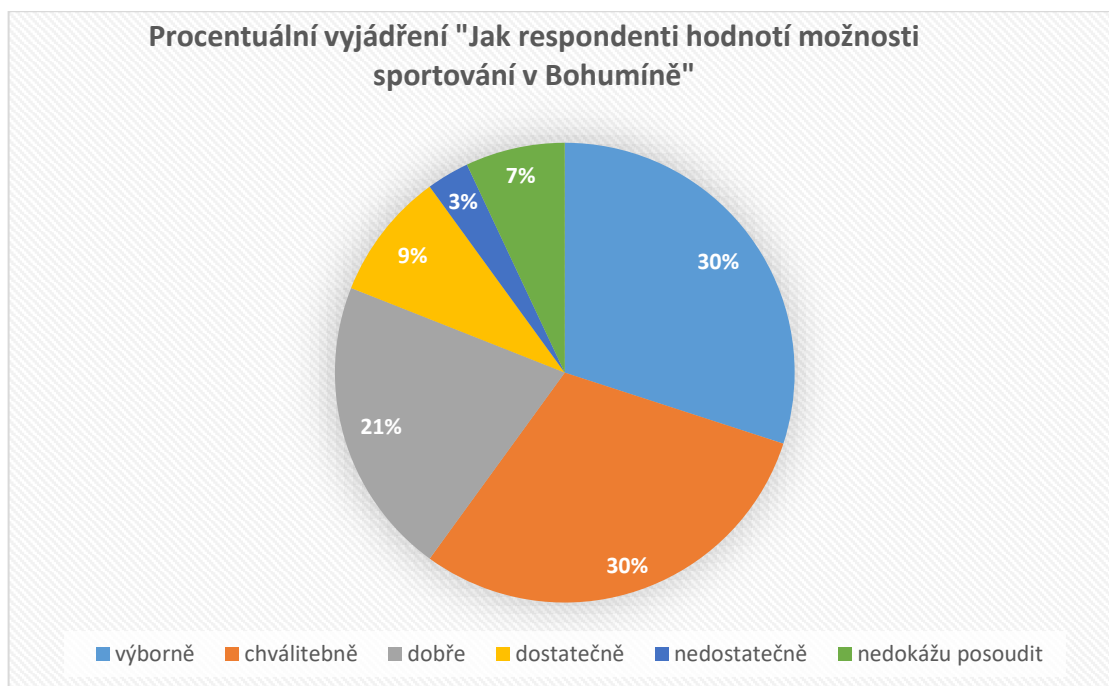
Konkrétně:

- 1 dívka z 6. třídy
- 2 dívky ze 7. třídy
- 1 dívka z 8. třídy
- 1 dívka z 9. třídy

5.1.4 Jak hodnotí respondenti možnosti sportování v Bohumíně?

„Jak hodnotíš možnosti sportování v Bohumíně?“

Graf č. 6: Procentuální vyjádření "Jak respondenti hodnotí možnosti sportování v Bohumíně"

V rámci hodnocení sportovní nabídky ve městě Bohumíně uvedlo 30 % žáků nabídku známkou 1 a 30 % žáků známkou 2. Průměrnou známkou 3 hodnotí nabídku celkem 21 %. Známkou 4 uvedlo 19 % žáků a jen 3 % žáků hodnotí nabídku známkou 5, tzn. nedostatečná.

Tab. č. 18: Hodnocení sportovní nabídky v Bohumíně dle pohlaví

	výborně	chválitebně	dobře	dostatečně	nedostatečně
chlapci	33 %	34 %	18 %	10 %	5 %
dívky	32 %	32 %	25 %	10 %	1 %

Hodnocení sportovní nabídky podle pohlaví se výrazně neliší. Pouze u známky nedostatečná byli na nabídku sportovních možností ve městě kritičtější chlapci než dívky (5 % oproti 1 %).

Tab. č. 19: Hodnocení sportovní nabídky v Bohumíně podle jednotlivých škol

škola	výborně	chvalitebně	dobře	dostatečně	nedostatečně
ZŠ Masarykova	33 %	30 %	25 %	6 %	6 %
ZŠ Čs. armády	36 %	34 %	19 %	10 %	1 %
ZŠ Beneše	22 %	38 %	24 %	4 %	12 %
ZŠ Skřečůň	31 %	32 %	15 %	20 %	2 %
ZŠ Pudlov	50 %	0 %	14 %	14 %	22 %

V hodnocení sportovní nabídky dle škol jsou nejspokojenější žáci ze ZŠ Čs. armády (36 %). Jejich hodnocení může být pozitivně ovlivněno zázemím školy. Škola vlastní venkovní atletický stadion a má dvě tělocvičny. Naopak nejméně spokojení jsou žáci ze ZŠ Beneše, jejichž názory mohou být také ovlivněny sportovním zázemím školy. V budově jejich školy je pouze jedna tělocvična a vlastní venkovní hřiště škola nemá.

Na otevřenou otázku „**Co by se podle tebe mělo v našem městě změnit či doplnit (týkající se sportování)?**“ se zamyslelo 65 respondentů a uvedli tato doporučení či přání:

Žáci 6. tříd:

- zastřešení skateparku „Na Faji“
- více fast foodu (netýká se sportu)
- okruh pro motokáry
- kroužek stolního tenisu
- cvičiště pro psy
- oddíl hokejbalu
- jezdecký klub
- oddíl ženského (dívčího) fotbalu
- tělocvična specializovaná pro box
- loděnice na Kališově jezeře
- gymnastická tělocvična/hala
- osvětlení a toalety v areálu „Na Faji“

- více cyklostezek
- krasobruslení
- dětské fitness centrum
- na hřištích opravit basketbalové koše
- areál pro parkour
- více cyklostezek + trasy a cesty pro inline bruslení
- zlepšit tenisové trenéry

Žáci 7. tříd:

- více bazénů
- osvětlení a střecha v areálu „Na Faji“
- více prvků ve skateparku „Na Faji“
- delší běžecké dráhy
- cvičení v přírodě
- rozšířit cyklostezky
- více tanečních kroužků
- areál pro jezdeckví na koni

Žáci 8. tříd:

- trasy a cesty pro in-line bruslení
- světla, střecha, WC, pitná voda v areálu „Na Faji“
- jízdárna (pro jízdu na koních)
- volně dostupné kurty pro tenis a badminton
- fotbalové branky na hřišti na ulici Jateční
- sítě na brankách na hřišti na ulici Kostelní
- zavést oddíl amerického fotbalu a šermu
- větší atletický okruh
- větší počet cykloboxů

Žáci 9. tříd:

- aerobic
- atletická hala
- všeobecně více kroužků

5.1.5 Sportují chlapci na Bohumínsku častěji než dívky?

Z 497 responsí, uvedlo 83 žáků, že nesportují vůbec. Zbylých 414 respondentů uvedlo, že sportují 2-3 krát týdně a více, jsou tedy započítáni do skupiny sportujících žáků (viz tabulka č. 20). V této množině sportujících je 209 chlapců a 205 dívek. Dle výsledků nelze říci, že chlapci na Bohumínsku sportují častěji než dívky. Rozdíl je zcela nepatrný. Z tabulky lze také vyčíst, že sportujících chlapců je 84 % a nesportujících 16 %. U dívek je tento výsledek opět podobný.

Tab. č. 20: Nesportující a sportující žáci dle pohlaví

	chlapci		dívky	
	počet	procenta	počet	procenta
nesportující	40	16 %	43	17 %
sportující	209	84 %	205	83 %
celkem	249	100 %	248	100 %

Z tabulky č. 21 je zřejmé, že sportující dívky zaznamenaly odpověď „2-3x týdně“ častěji než chlapci. Oproti tomu chlapci ve větším počtu uváděli ve svých odpovědích, že sportují 4-5x týdně a 6 a vícekrát týdně. Na otázku „Sportují chlapci na Bohumínsku častěji než dívky?“ můžeme dle tabulky č. 21 odpovědět, že chlapci v rámci týdne sportují častěji než dívky, ale rozdíl je nepatrný.

Tab. č. 21: Jak často žáci sportují podle pohlaví

	chlapci		dívky	
	počet	procenta	počet	procenta
nesportují vůbec	17	7 %	12	5 %
méně než 1 týdně	23	9 %	31	12 %
2-3x týdně	118	47 %	127	51 %
4-5x týdně	56	23 %	51	21 %
6 a vícekrát týdně	35	14 %	27	11 %

5.1.6 Kouří cigarety sportující žáci méně než nespportující?

I u těchto odpovědí, byli žáci následně rozděleni do dvou skupin – kuřáci a nekuřáci. Do skupiny „kuřáků“ byli zařazeni žáci, kteří uvedli na otázku „Zkoušel/a jsi někdy kouřit?“ odpověď C nebo D, tedy že jsou pravidelnými kuřáky nebo kouří příležitostně – celkem 35 respondentů. Do skupiny „nekuřáků“, byli zapsáni žáci, kteří uvedli, že cigarety nezkusili nebo zkusili, ale nekouří – celkem 462 respondentů.

Tab. č. 22: Rozdíl mezi sportujícími a nespportujícími v rámci opakovaného kouření

	nesportující		sportující	
nekuřáci	69	83 %	393	95 %
kuřáci	14	17 %	21	5 %

Tabulka č. 22 udává srovnání sportujících a nespportujících respondentů v rámci kouření cigaret. V tabulce je uvedeno, kolik nespportujících žáků je kuřáky nebo nekuřáky, a to stejné u skupiny sportujících, tedy zda sportující žáci kouří či nekouří. Nespportujících žáků kouří 17 % oproti tomu u sportujících žáků je to pouze 5 %.

Zde se potvrdilo, že sportující žáci kouří cigarety méně než nespportující. Výsledky v tabulkách uvádějí, že sportující žáci nekouří opakovaně oproti nespportujícím.

Tab. č. 23: Žáci dle pohlaví, kteří jsou kuřáky/nekuřáky

	chlapci		dívky		celkem	
	počet	procenta	počet	procenta	počet	procenta
nekuřáci	234	94 %	228	92 %	462	93 %
kuřáci	15	6 %	20	8 %	35	7 %

Mezi chlapci je kuřáků pouze 6 % a mezi děvčaty 8 %. Při srovnání je tedy ve skupině kuřáků více dívek než chlapců, ale rozdíl není nijak velký.

Tab. č. 24: Kuřáci a nekuřáci rozdělení dle výkonnostního a rekreačního sportování

	výkonnostní		rekreační	
	počet	procenta	počet	procenta
nekuřáci	180	98 %	207	90 %
kuřáci	4	2 %	23	10 %

V tabulce č. 24 jsou srovnání sportující respondenti, kteří byli rozdělení dle kritéria, zda sportují výkonnostně nebo rekreačně (detailně viz tabulka č. 13 na stránce 48). Ke kuřáctví se přiznalo pouze 2 % ze všech žáků, kteří uvedli, že sportují výkonnostně. Mezi respondenty, kteří sportují rekreačně je o 8 % více kuřáků než u respondentů sportujících na výkonnostní úrovni. U kategorie sportujících žáků tedy platí, že žáci zapojení do výkonnostního sportu méně často kouří opakovaně, tedy jsou nekuřáci.

5.1.7 Užívají sportující žáci méně alkohol než nesportující?

Tab. č. 25: Rozdělení na nesportující a sportující žáky, kteří zkusili nebo nezkusili alkohol

	sportující		nesportující	
	počet	procenta	počet	procenta
zkusili alkohol	282	68 %	57	69 %
nezkusili alkohol	132	32 %	26	31 %

Z výsledků v tabulce č. 25 vyplývá, že jak sportující, tak nesportující žáci mají větší zkušenost s alkoholem, což znamená, že již někdy v životě alkohol zkusili. Procentuálně jsou výsledky mezi sportujícími a nesportujícími totožné.

Tab. č. 26: Sportující a nesportující žáci, kteří pijí nebo nepijí alkohol opakovaně

	sportující		nesportující	
	počet	procenta	počet	procenta
nepijí opakovaně	390	94 %	72	87 %
pijí opakovaně	24	6 %	11	13 %

Z tabulky č. 26 je zřejmé, že sportující žáci nepijí alkohol opakovaně. V procentuálním vyjádření můžeme uvést, že 13 % nespportujících popíjí alkohol oproti 87 %, kteří alkohol neužívají. U sportujících je to 6 %, kteří popíjí oproti 94 %, kteří alkohol neužívají. Žáci, kteří sportují tedy konzumují alkohol méně než žáci, kteří se sportu nevěnují.

Tab. č. 27: Rozdělení dle výkonnostně a rekreačně sportujících žáků ve vztahu k opakovanému pití alkoholu

	výkonnostní		rekreační	
	počet	procenta	počet	procenta
nepijí opakovaně	173	94 %	214	93 %
pijí opakovaně	11	6 %	16	7 %

Z tabulky č. 27 jasně vyplývá, že sportující žáci nekonzumují alkohol opakovaně (ať už výkonnostní nebo rekreační). 387 sportujících žáků uvedlo, že nekonzumují alkohol opakovaně, což je 93,5 % ze všech, kteří uvedli, že sportují více než 2-3 krát týdně (označení jako sportující). Pouze 6,5 % sportujících žáků uvedlo, že pijí alkohol opakovaně.

5.1.8 Mají sportující žáci menší zkušenosti s užíváním drog?

Tab. č. 28: Zkušenosti s drogami u sportujících a nespportujících žáků

	sportující		nesportující	
	počet	procenta	počet	procenta
nezkusili	403	97 %	78	94 %
zkusili	11	3 %	5	6 %

Zkušenost s drogami mezi respondenty je nízká. Většina žáků uvedla, že drogy nikdy nezkusili. V tabulce č. 28 jsou zaznamenány hodnoty, které udávají, že 16 respondentů přiznalo, že již některou z drog zkusili, z toho 11 je sportujících a 5 nespportujících žáků. Procentuálně to znamená, že 6 % z nespportujících žáků má zkušenost s drogami a u sportujících respondentů je hodnota jen 3 % ze všech sportujících. Z procentuálních výsledků můžeme říci, že sportující žáci mají menší zkušenosti s užíváním drog, i když je dle tabulky hodnota v číslech vyšší u sportujících.

Tab. č. 29: Srovnání sportujících/nesportujících žáků a užívání drog

	sportující		nesportující	
	počet	procenta	počet	procenta
neužívají opakovaně	410	99 %	82	99 %
užívají opakovaně	4	1 %	1	1 %

Výsledky ukazují, že sportující žáci opakovaně drogy neužívají. U sportujících i nesportujících se jen 1 % přiznalo k pravidelnému užívání marihuany.

5.1.9 Mají chlapci více zkušeností s drogami než dívky?

Tab. č. 30: Žáci, kteří zkusili a mají zkušenost s drogami dle pohlaví

	chlapci		dívky		celkem	
	počet	procenta	počet	procenta	počet	procenta
nezkusili	240	96 %	241	97 %	481	97 %
zkusili	9	4 %	7	3 %	16	3 %

Z výsledku v tabulce č. 30 vyplývá, že žáků, kteří nemají žádnou zkušenost s drogami je dle pohlaví téměř stejný počet. Zkušenost s drogami má nepatrně více chlapců než dívek.

Tab. č. 31: Žáci, kteří užívají drogy opakovaně dle pohlaví

	chlapci	dívky
opakovaně užívající drogy	0	5

Při srovnání tabulky č. 30 a č. 31 zjistíme, že zkušenost s drogami mělo více chlapců než dívek, ale co se týče opakovaného užívání drog, tak dívky jasně převyšují chlapce. Žádný z chlapců nevedl, že pravidelně užívá drogy oproti dívkám, kterých se přiznalo celkem 5.

6 DISKUSE

Nedostatek pohybu v České republice je závažným celospolečenským problémem. Pravidelné školní i mimoškolní sportovní aktivity napomáhají tvorbě pozitivního vztahu k pohybu ve středním i seniorském věku. V rámci šetření bylo dosaženo zajímavých zjištění, která umožní také posoudit roli sportování v oblasti protidrogové prevence.

Z dotazníků vyplývá, že 21 % žáků se sportu nevěnuje, z toho 8 % nesportuje vůbec a 13 % sportuje méně než jedenkrát týdně. Je to závažný problém v oblasti zdraví populace, neboť i studie HBSC (sběr dat z roku 2018) prokázala jednoznačný vztah mezi nedostatkem pohybové aktivity, obezitou a zdravotním stavem. Bohumín se navíc potýká se zhoršeným životním prostředím, které má nepříznivý vliv na zdravotní stav obyvatelstva. Potěšující je, že téměř polovina žáků (konkrétně 47 %) sportuje 2-3 krát týdně a celá pětina sportuje 4-5 krát týdně. Výzkum se zabýval četností sportování žáků a celkem 79 % bohumínských žáků druhého stupně ZŠ uvedlo, že sportuje minimálně 2-3 krát týdně (sportující populace), ve srovnání s výsledky výzkumu REVOLUTION TRAIN pro Moravskoslezský kraj (sběr dat v roce 2019) je to o 2 % větší počet. Naopak v Bohumíně nesportuje vůbec 8 % oslovených žáků a v rámci Moravskoslezského kraje jen 5,5 %.

Celkem 73 % oslovených žáků preferuje kolektivní sport. Report studie HBSC ze sběru dat v roce 2018 uvádí, že nejpoblárnější aktivitou mezi chlapci jsou týmové sporty, do nichž je zapojeno 58 % z nich. Je to dobře, protože sport nejen, že rozvíjí pohybové dovednosti, ale pomáhá budovat sociální vztahy. Týmové práci se žáci učí ve škole a při sportu pak v kolektivu nenásilnou formou navazují sociální kontakty. Společně pak sdílejí radost při vítězstvích i zklamání při prohře. Musí se také vyrovnat se svou rolí v partě či týmu. Přidanou hodnotou kolektivního sportu je i nalezení nových kamarádů mimo školní prostředí. Individuální sport preferují nejvíce žáci 8. tříd, chlapci 32 % a děvčata 38 %. Naopak nejméně žáci nejmladší tzn. 6. tříd, chlapci i děvčata 24 % z celkového počtu šestááků. Chlapci v dotaznících častěji, než dívky uváděli, že nesportují, ale když už sportovali, tak převažovaly jejich odpovědi v kategoriích odpovídajících častějšímu sportování.

Dle výsledku HBSC sportování dívek s rostoucím věkem klesá. V jedenácti letech se sportování 5 a více dní věnuje téměř 50 %, v patnácti letech už jen něco přes 30 % žáků. U chlapců pohybové aktivity rostou od 11 do 13 let, aby v 15 letech klesly zpět na

úroveň jedenáctiletých. Můj výzkum tento trend ČR nepotvrdil. V Bohumíně mezi sportovně nejaktivnější patří žáci 8. tříd, z nich 15 % sportuje více než 6krát týdně a jen 7 % nesportuje vůbec. Zajímavá jsou i čísla při rozdělení sportující mládeže do kategorií rekreační a výkonnostní sportovci. Tato oblast mne jako výkonnostního sportovce velmi zajímala. Výkonnostní sportovci pravidelně sportují v rozsahu několika hodin týdně, pravidelně se účastní soutěží a jsou registrováni v některém sportovním spolku. Kladný vztah ke sportu se u nich vytváří systémově a přetrvává většinou velkou část dalšího života. Téměř 45 % sportujících bohumínských žáků uvedlo, že sportuje výkonnostně. Podíly chlapců a dívek věnujících se výkonnostnímu sportu byly v případě chlapců vyšší.

Pozitivní bylo hodnocení sportovní nabídky v Bohumíně. Celkem 33 % žáků dalo nabídce známku 1 a 33 % žáků známku 2, tedy více než polovina respondentů hodnotí sportovní nabídku kladně. Znamku 3 napsalo 22 % žáků. Negativně známkou 4 (dostatečná) hodnotilo 10 % žáků. Nespokojená jsou 3 % žáků, kteří označili nabídku známkou 5, tedy nedostatečná. Žáci jsou v odpovědi na tuto otázku možná ovlivněni také sportovním vybavením svých škol a možnostmi sportování v hodinách tělesné výchovy. Nejspokojenější jsou žáci sídlištní ZŠ Čs. armády. V areálu této školy se nachází atletický stadion s umělým povrchem a tribunou a dvě tělocvičny. Nespokojeni jsou žáci ZŠ Beneše, jejichž škola se nachází přímo v centru města u rušné komunikace a venkovní školní hřiště zde nemají. Na otevřenou otázku „Co by se podle tebe mělo v našem městě v oblasti sportu změnit či doplnit“ se nejčastěji vyskytoval požadavek na doplnění či zkvalitnění in-line stezek pro bruslaře a cyklostezek a doplnění sportovního areálu „Na Faji“ (toalety, veřejné osvětlení, zdroj pitné vody, zastřešení skate parku, další skate prvky). Dále zde žáci uvedli požadavky na doplnění sportovních plácků pro neorganizovaný sport ve městě (oprava basketbalových košů, doplnění branek na hřišti, oprava sítí apod.). V přáních žáků na zbrusu nové aktivity se vyskytují okrajové sporty (parkour, rychlobruslení, americký fotbal, šerm, box apod.), pro tyto sporty nejsou podmínky ve většině měst velikosti Bohumína v naší zemi. Jeden požadavek z dotazníků je již splněn, a to vybudování horolezecké stěny, ta byla letos zprovozněna v areálu Bosporka na sídlišti v Novém Bohumíně.

Výsledky dotazníkového šetření z oblasti návykových látek mne překvapily. Více než polovina (62 %) respondentů uvedla, že doposud nezkoušela kouřit a 4 % žáků jsou pravidelnými kuřáky. Je otázkou, jak se v budoucnu s touto návykovou látkou vyrovnají další 4 % žáků, kteří uvedli, že jsou příležitostnými kuřáky, ale cigarety si nekupují. Počet kuřáků roste s věkem. Výzkum ukázal, že počet kuřáků je v 9. třídě cca dvakrát vyšší než

v nižších ročnících. V oblasti kouření dopadlo Bohumínsko ve srovnání s Moravskoslezským krajem hůře. Dle výzkumu REVOLUTION TRAIN je mezi dvanáctiletými 1,7 %, mezi třináctiletými 4,2 % a mezi čtrnáctiletým 8,9 % pravidelných kuřáků. Z výsledků mého výzkumu vyplývá, že mezi bohumínskými třináctiletým jsou 4 %, ale mezi čtrnáctiletými již 10 % pravidelných kuřáků. Více děvčat, než hochů přiznává své kuřáctví. Můj výzkum potvrdil, že žáci, kteří častěji sportují, méně často kouří. Z výsledků studie HBSC z roku 2018 vyplynulo, že alespoň jednou v životě si zapálilo 40 % patnáctiletých českých školáků. O osm let dříve to bylo skoro 75 % z nich. Ještě v roce 2010 patřila česká mládež v pravidelném kouření cigaret k evropské „špičce“. Trend snižování počtu kuřáků z řad mládeže v naší zemi je pozitivní.

Celkem 51 % bohumínských chlapců a dívek již zkusilo chuť tvrdého alkoholu. Na otázku pravidelnější konzumace alkoholu odpovědělo 7% kladně. Ve srovnání s výsledky v Moravskoslezském kraji je výsledek pro Bohumín pozitivní. Dle výzkumu REVOLUTION TRAIN 69 % žáků druhého stupně ZŠ má zkušenost s alkoholem, téměř 70 % získala svůj první alkohol v rodině a pravidelných konzumentů je 9 %. Oba výzkumy prokázaly, že konzumace alkoholu roste s věkem. Report studie HBSC uvádí, že patnáctiletí školáci pijí alkohol výrazně méně často než stejně staré děti v ČR před deseti či patnácti lety. Naše republika patří mezi země, u nichž konzumace klesá nejdynamičtěji mezi bezmála čtyřicítkou sledovaných zemí. Přesto se stále drží nad evropským průměrem. Dle výsledků HBSC z roku 2018 svou první zkušenost s pitím alkoholických nápojů před čtrnáctým rokem přiznalo stále méně mladých lidí v Česku. Zatímco v roce 2002 alkohol vyzkoušely téměř tři čtvrtiny školáků v tomto věku, o deset let později už to byla jen jedna čtvrtina z nich. V Bohumíně však klesající trend není tak dynamický. Svou první zkušenost s alkoholem přiznalo 50 % dívek a 52 % chlapců.

Pokud žáci opravdu odpovídali pravdivě, tak výsledky u otázky týkající se užívání drog dopadly optimisticky. Z oslovených 563 žáků se jen 5 žaček přiznalo k pravidelnému užívání, tzn. 1 % respondentů, a to k marihuaně. Jsou to děvčata napříč všemi ročníky. Chlapci se k užívání drog nepřiznali. Srovnám-li tento výsledek s hodnotami v kraji, tak Bohumín dopadl opět nepatrně lépe. V rámci REVOLUTION TRAIN uvedly téměř dvě procenta (přesně 1,9 % respondentů), že pravidelně užívají marihuanu. Z pěti bohumínských žaček, které uvedly, že užívají drogu častěji, téměř pravidelně, jen jedna uvedla, že vůbec nesportuje, zbylé čtyři uvedly, že sportují minimálně 2-3 x týdně, z nich jedna je výkonnostní sportovkyně.

Celkově z výzkumu vyplynulo, že se liší odpovědi nejen dle věku dětí, což jsem předpokládal, ale liší se i podle velikosti základních škol. U velkých škol, kde je zajištěna větší anonymita a spolupráce s rodiči bývá komplikovanější a děti mají více příležitostí k pobídkám návykových látek, jsou horší výsledky než u škol menších, kde se navzájem znají žáci, učitelé i rodiče. Specifickou školou je ZŠ Pudlov, kterou navštěvují převážně žáci ohrožení školním neúspěchem ze sociálně slabých rodin. Zde jsem se často setkal s rozporuplnými výsledky.

Výsledky mého výzkumu v oblasti užívání marihuany byly překvapivé. Dle HBSC patří Česko v pravidelné konzumaci marihuany k evropskému průměru. Mladí Češi se umístili na 19. místě z 39 sledovaných zemí. Data z roku 2018 říkají, že alespoň jednou vyzkoušelo účinky marihuany 20 % patnáctiletých chlapců a 17 % stejně starých dívek. Také jsem předpokládal, že na děvčata preventivní programy působí více než na chlapce a že budou mít menší zkušenosti s touto drogou. Ale šetření v Bohumíně tuto mou domněnku nepotvrdilo.

V závěru diskuse chci uvést, že při sestavení dotazníku jsem měl myslet i na mapování rodinného zázemí žáků a zařadit otázku úplnosti či neúplnosti rodin a možná také vzdělání rodičů. Tím bych získal další cenná data, která jistě ovlivňují formování postoje žáků ke sportu a k návykovým látkám. Také bych chtěl poznamenat, že výše uvedená data vyhodnocených dotazníků mohou být zkreslená. Vyplnění dotazníků bylo sice anonymní, ale skutečnost, že jej žáci vyplnili ve škole, mohla vést k zatajení některých skutečných údajů, zejména v oblasti užívání návykových látek.

Výsledky studie HBSC z roku 2018 ukázaly, že trendy ve snižující se konzumaci alkoholu a marihuany u nás pokračují. Také se snižuje atraktivita kouření cigaret. K dalším pozitivním informacím ze sběru dat patří zjištění, že české děti patří v mezinárodním srovnání k těm nejaktivnějším. Sportu, umění či dalším kroužkům se jich věnuje zhruba 86 % ve věku mezi 11 a 15 roky. Preventivní programy, které se kvantitativně i kvalitativně rozvíjejí, přináší své ovoce. Sport sehrává v oblasti prevence důležitou roli.

7 ZÁVĚR

Závěrem tedy mohu říci, že výsledky výzkumu ukázaly, že sport patří mezi priority města Bohumína a sehrává důležitou roli v oblasti prevence. V souladu se strategií „Sport-jediná droga ve městě“ nabízí město pestrou a širokou škálu sportovišť. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že žáci vnímají tuto nabídku jako vyhovující, jen 3 % (tj. 16 žáků) hodnotilo sportovní nabídku známkou nedostatečná. Pozitivní je také počet sportovců z řad mládeže. V Bohumíně je celkem 83 % sportujících žáků, přičemž počty sportujících chlapců a dívek jsou stejné. Jen 44 žáků (8 %) uvedlo, že nesportují vůbec. Odpověďmi na otevřenou otázku „Co by se podle tebe mělo v Bohumíně změnit či doplnit?“ jsem získal výčet přání a smysluplných tipů, jak dál rozšířit a zejména zkvalitnit současnou nabídku. V oblasti užívání návykových látek je patrné, že ročník po ročníku narůstají problémy. U drog překvapivě jen 5 žákyň tj. 1 % uvedlo, že pravidelně užívá marihuanu a byla to děvčata napříč všemi ročníky. V oblasti kouření 62 % respondentů uvedlo, že cigarety nezkusilo, 30 % zkusilo, ale nadále nekouří a 8 % se ke kouření přiznalo. Zkušenosti v oblasti tvrdého alkoholu má 52 % chlapců a 50 % dívek. Dle věku mají s alkoholem největší zkušenosti nejstarší respondenti, tedy žáci 9. tříd, naopak nejmenší zkušenosti mají žáci 6. tříd, ale i z těchto již 35% zkušenost má. Na výzkumné otázky jsem získal tyto odpovědi:

Sportují chlapci na Bohumínsku častěji než dívky? Chlapci v rámci týdne sportují četněji než dívky, ale rozdíl je nepatrný. Kouří cigarety sportující žáci méně než nesportující? Ano, výzkum ukázal, že sportující žáci kouří cigarety méně často než nesportující (5 % vs. 17 %). Užívají sportující žáci méně alkohol než nesportující? Ano, sportující žáci popíjejí méně než žáci, kteří se sportu nevěnují (6 % vs. 13 %). Mají sportující žáci menší zkušenosti s užíváním drog? Zde jsem nenašel jednoznačnou odpověď. Výsledky ukazují, že sportující žáci opakovaně drogy neužívají. Avšak žáků, kteří uvedli, že drogy užívají opakovaně je více ze skupiny sportujících než ze skupiny nesportujících. Poslední výzkumná otázka: Mají chlapci více zkušeností s drogami než dívky? Zkušenost s drogami má nepatrně více chlapců než dívek. Ale žádný z chlapců neuvedl, že pravidelně užívá drogy oproti dívkám, kterých bylo celkem pět. Výzkum ukázal, že žáci, kteří častěji sportují, méně často kouří a pijí alkohol. Výzkum však neprokázal, že sportující mládež je odolnější vůči pobídkám užívání drog. Z odpovědí totiž vyplynulo, že u sportujících i nesportujících je 1 % děvčat, která uvedla pravidelné užívání marihuany.

V diskusi jsem srovnal výsledky svého výzkumu s výsledky sběru dat v Moravskoslezském kraji v projektu protidrogového vlaku REVOLUTION TRAIN, které ve své zprávě v roce 2019 uvedl nadační fond Nové Česko. Tato data byla nashromážděna na jaře roku 2019 ve velkých městech Moravskoslezského kraje od cca 3000 respondentů (také žáků druhého stupně ZŠ). V oblasti užívání marihuany a alkoholu byly výsledky pro město Bohumín oproti hodnotám krajského výzkumu pozitivnější. V oblasti kouření zaznamenali žáci z Bohumína vyšší četnost užívání cigaret, než jsou hodnoty v rámci kraje.

Věřím, že má diplomová práce bude nápomocná školám při plánování preventivních programů a také pracovníkům bohumínské radnice k pokračování aktivit v oblasti prevence a rozšiřování a zkvalitňování sportovní nabídky dle přání a názorů mladé generace. Je třeba nadále systematicky působit zejména na školní mládež, aby se opravdu naplnila strategie „Sport jediná droga ve městě“. Projekty Bohumína v této oblasti mohou být inspirativní pro další města nejen Karvinska.

8 SOUHRN

Diplomová práce zkoumá, do jaké míry je naplněna strategie města Bohumína „Sport-jediná droga ve městě“. Úvodní kapitoly týkající se vysvětlení základních pojmů jako drogy, prevence a sport, obsahují zajímavá data z aktuální zprávy Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost z roku 2019. Čtenář je nejprve seznámen s klíčovými informacemi z oblasti užívání drog-například ve kterých evropských destinacích se vyrábějí, o jejich dostupnosti a nárůstu záchytů. Další kapitola popisuje současnou situaci v oblasti prevalence drog v České republice a okolních státech Německu, Polsku, Rakousku a Slovensku. Je zde také zmíněn projekt grantové organizace SCORE, ve kterém evropští vědci monitorují přítomnost drog v odpadních vodách. V rámci tohoto projektu se analyzovaly odpadní vody ve více než čtyřiceti dvou evropských městech. V naší republice probíhal tento výzkum v Praze a Českých Budějovicích. Výsledky naznačily, že množství reziduí kokainu a extáze v odpadních vodách bylo obecně nízké; v letech 2011 až 2018 však byl zaznamenán nárůst. Navazuje kapitola, která se zabývá pojmem prevence, její historií a úrovněmi. Obecná část je uzavřena přehledem mezinárodních studií, které se zabývají paralelou mezi zdravým životním stylem, trávením volného času sportem a užíváním návykových látek mládeží. Jsou to studie HBSC, GYTS, SAHA, ESPAD, do kterých je zapojena také Česká republika. Nejvýznamnější z mezinárodních studií pro mou diplomovou práci je studie The Health Behavior in School-aged Children (HBSC), která se zabývá životním stylem dětí a do hlavního řešitelského týmu ČR jsou zapojeni vědečtí pracovníci Univerzity Palackého v Olomouci. Z jejich posledního šetření v roce 2018 vyplynulo, že české děti jsou aktivní, svůj volný čas plní mimo jiné týmovými i individuálními sporty. Pouze každé sedmé dítě nemá žádnou pravidelnou volnočasovou aktivitu. Dalším závěrem šetření HBSC bylo zjištění, že frekvence pití alkoholu u patnáctiletých Čechů klesá. Kapitola Přehled poznatků pak pokračuje podrobným popisem protidrogové prevence ve městě Bohumíně. Jsou zde popsány zajímavé zbrusu nové preventivní programy typu Protidrogový vlak (REVOLUTION TRAIN) nebo projekt „To je zákon kámo!“. Tento projekt se v říjnu 2019 na Národních dnech prevence v Brně umístil na prvním místě národního kola evropské soutěže a postupuje do evropského finále v Helsinkách. V rámci dalších preventivních aktivit Bohumína jsou v práci uvedeny výsledky laboratorního rozboru odpadních vod v tomto městě. Výsledky z roku 2016 byly alarmující. V odebraných vzorcích se objevily stopy marihuany, extáze i pervitinu. Závěr teoretické

části tvoří popis současné sportovní nabídky města, zejména sportovišť ve správě městské společnosti Bospor. Informace jsou doplněny přehledem počtu dětí a mládeže zapojených do sportovních aktivit Domu dětí a mládeže Fontána a místních klubů, jednot a spolků. Bohumínské sportovní spolky sdružují 1 476 členů ve věku do 18 let a z nich téměř polovina (46 %) jsou výkonnostní sportovci.

Praktická část diplomové práce je zpracována pomocí kvantitativního výzkumu, který měl za cíl zjistit v šesti výzkumných otázkách, zda hodnotí žáci druhého stupně základních škol sportovní nabídku města jako dostatečnou a zjistit také, zda je sportující mládež odolnější vůči pobídkám cigaret, alkoholu a drog než mládež nesportující. Neboli zda sport sehrává významnou roli v prevenci města a je naplněna strategie Bohumína „Sport-jediná droga ve městě“. Výzkum byl proveden pomocí dotazníku, který anonymně vyplnilo 567 žáků šestých až devátých ročníků všech bohumínských základních škol s druhým stupněm a který schválila etická komise v souladu se směrnicí děkana fakulty. Dotazník byl rozdělen do dvou částí, a to na otázky z oblasti sportu a z oblasti užívání návykových látek. Otázky byly uzavřené, jen jedna byla otevřená s cílem získání námětů a připomínek k nabídce sportování v Bohumíně. Při jejich zpracování bylo klíčové rozdělení respondentů do dvou kategorií sportující a nesportující žáci. Z výzkumu jsem získal tyto informace: celkem je v Bohumíně 83 % sportujících žáků, přičemž počty sportujících chlapců a dívek jsou stejné. Chlapci v rámci týdne sportují častěji než dívky, ale rozdíl je nepatrný. V četnosti sportování vedou žáci ZŠ Masarykovy a ZŠ Skřečoč. Kolektivní sport nad individuálním preferuje 73 % žáků, z toho 47 % dívek a 53 % chlapců. Rekreačně se věnuje sportu 56 % sportující mládeže. Výsledky z oblasti užívání návykových látek byly následující: 62 % respondentů uvedlo, že cigarety nezkusilo, 30 % zkusilo, ale nadále nekouří a 8 % se ke kouření přiznalo. Ve skupině kuřáků je více dívek než chlapců (8 % vs. 6 %). Nejvíce pravidelných kuřáků se objevilo v 9. třídách (10 %). Výzkum ukázal, že sportující žáci kouří cigarety méně často než nesportující (5 % vs. 17 %). V oblasti konzumace alkoholu bylo zjištěno, že jak sportující, tak nesportující mládež má zkušenosti s alkoholem (cca 70 % respondentů). Opět se potvrdilo, že sportující žáci popíjejí méně než žáci, kteří se sportu nevěnují (6 % vs. 13 %). V nejzávažnější oblasti – užívání drog výzkum ukázal, že zkušenost s drogami v Bohumíně je nízká. 97 % žáků uvedlo, že drogu nezkusilo. Zkušenost s drogami mělo více chlapců než dívek (4 % vs. 3 %), ale v otázce na opakované užívání drog, dívky jasně převyšují. Žádný z chlapců neuvedl, že pravidelně užívá drogu oproti dívkám, kterých

se přiznalo pět. Byla to děvčata napříč všemi ročníky. Výsledky výzkumu ukázaly, že u sportujících i nesportujících je 1 % děvčat, která uvedla pravidelné užívání marihuany.

Z výzkumu vyplývá, že sport v Bohumíně sehrává významnou roli zejména v prevenci kouření a konzumace alkoholu. Sportovní nabídku města pak v dotaznících hodnotilo 30 % žáků známkou 1 a 30 % žáků známkou 2. Průměrnou známkou 3 hodnotilo nabídku 21 %. Známkou 4 uvedlo 19 % respondentů a jen 3 % hodnotila známkou 5. Dle škol byli nejspokojenější se sportovní nabídkou žáci ZŠ Čs. armády a nejkritičtější v hodnocení byli žáci ZŠ Beneše. V odpovědích na otevřenou otázku „Co by se podle tebe mělo v našem městě změnit či doplnit v oblasti sportování?“ byla získána řada námětů a tipů. Nejčastěji se objevoval požadavek na modernizaci skateparku Na Faji (zastřešení, osvětlení, více prvků apod.).

V kapitole Diskuse jsou uvedeny některé údaje studie HBSC ze sběru dat v roce 2018. Výsledky výzkumu diplomové práce jsou pak srovnávány s výsledky projektu REVOLUTION TRAIN v Moravskoslezském kraji, realizovaném v rámci jarní tour roku 2019. V projektu bylo osloveno 2 932 žáků druhého stupně z šesti měst Moravskoslezského kraje (Ostravy, Havířova, Frýdku-Místku, Kopřivnice, Petřvaldu a Frýdlantu nad Ostravicí). Srovnáním obou výzkumů jsem získal tyto informace: v oblasti konzumace alkoholu byly výsledky v Bohumíně optimistické. Na otázku pravidelnější konzumace alkoholu odpovědělo 7 % bohumínských žáků kladně a 51% alkohol jen zkusilo. V krajském měřítku to bylo 9 % a zkušenost přiznalo 69 % respondentů. V oblasti kouření dopadlo Bohumínsko ve srovnání s Moravskoslezským krajem hůře. Dle výzkumu REVOLUTION TRAIN je mezi dvanáctiletými 1,7 %, mezi třináctiletými 4,2 % a mezi čtrnáctiletým 8,9 % pravidelných kuřáků. Z výzkumu diplomové práce vyplývá, že mezi třináctiletým jsou 4 %, ale mezi čtrnáctiletými již 10 % pravidelných kuřáků. V rámci kraje uvedla téměř dvě procenta (1,9 %) respondentů, že pravidelně užívají marihuanu. V Bohumíně to bylo 5 žákyň (1 % respondentů).

V Závěru najde čtenář odpovědi na všechny výzkumné otázky. Příloha pak obsahuje vzor použitého dotazníku, podrobné výsledky rozboru odpadních vod v Bohumíně z roku 2016, grafický návrh cedule „Sport jediná droga ve městě“ a souhlasy etické komise fakulty a ředitelů pěti základních škol, ve kterých byl výzkum prováděn.

9 SUMMARY

The diploma thesis examines the extent to which the strategy of the city of Bohumín “Sport-the only drug in the city” is fulfilled. The introductory chapters on explanations of basic concepts such as drugs, prevention and sport contain interesting data from the current report of the European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction from 2019. The reader is first acquainted with key information on drug use-for example, in which European destinations about their availability and increase of seizures. The next chapter describes the current situation in the area of drug prevalence in the Czech Republic and neighboring states of Germany, Poland, Austria and Slovakia. There is also mentioned a project of the grant organization SCORE, in which European scientists monitor the presence of drugs in wastewater. The project analyzed wastewater in more than forty-two European cities. In the Czech Republic, this research was carried out in Prague and České Budějovice. The results indicated that the amount of cocaine residues and ecstasy in wastewater was generally low; however, between 2011 and 2018 there was an increase. The next chapter deals with the concept of prevention, its history and levels. The general part is concluded by an overview of international studies that deal with the parallel between healthy lifestyle, spending leisure time with sport and using drugs of youth. These are the HBSC, GYTS, SAHA, ESPAD studies, in which the Czech Republic is also involved. The most important of the international studies for my thesis is the study The Health Behavior in School-aged Children (HBSC), which deals with children's lifestyle and the main research team of the Czech Republic are involved in researchers of our Palacký University in Olomouc. Their last survey in 2018 revealed that Czech children are active, and that they spend their free time with team and individual sports. Only every seventh child has no regular leisure activity. Another conclusion of the HBSC survey was the finding that the frequency of drinking alcohol among 15-year-old Czechs is decreasing. The chapter Overview of Knowledge then continues with a detailed description of drug prevention in the city of Bohumín. Interesting brand new preventive programs such as the REVOLUTION TRAIN or the project “This is the law buddy” are described here. This project was ranked first in the national round of the European competition at the National Prevention Days in Brno in October 2019 and is proceeding to the European finals in Helsinki. In the framework of other preventive activities of Bohumín, the thesis presents results of laboratory analysis of waste water in this town. The results from 2016 were alarming. Traces of marijuana, ecstasy and pervitin appeared

in the collected samples. The conclusion of the theoretical part consists of a description of the current sports offer of the city, especially sports facilities managed by the Bosphorus municipal company. The information is supplemented by an overview of the number of children and youth involved in the sports activities of the Fountain House and the local clubs, unions and associations. Bohumín Sports Clubs associate 1,476 members under the age of 18 and almost half (46 %) are performance athletes.

The practical part of the thesis is based on quantitative research, which aimed to find out in six research questions, whether the pupils of the second level of primary schools evaluate the sports offer of the city as sufficient and to find out whether sports youth is more resistant to incentives cigarettes, alcohol and drugs than youth unsportsmanlike. Or whether sport plays an important role in the prevention of the city and Bohumín's strategy "Sport-the only drug in the city" is fulfilled. The research was carried out by means of a questionnaire, which was anonymously filled in by 567 pupils from sixth to ninth grades of all Bohumín basic schools with a second degree and which was approved by the ethics committee in accordance with the Dean's directive. The questionnaire was divided into two parts, namely questions from the field of sport and from the area of substance use. Questions were closed, only one was open to get suggestions and comments on the offer of sports in Bohumín. In their elaboration, it was crucial to divide the respondents into two categories of sports and non-sports pupils. I have obtained the following information from the research: in total there are 83 % of sporting pupils in Bohumín, while the numbers of boys and girls are the same. Boys do sport more often than girls during the week, but the difference is slight. The frequency of sports is led by the pupils of the elementary school Masaryk and Skřečůň. 73 % of pupils prefer team sports to individual sports, of which 47 % are girls and 53 % are boys. 56 % of young sportsmen are engaged in recreation. The results of substance abuse were as follows: 62 % of respondents said they had not tried cigarettes, 30 % tried but did not smoke and 8 % confessed to smoking. There are more girls than boys in the group of smokers (8 % vs. 6 %). Most regular smokers appeared in 9th grade (10 %). Research has shown that sports pupils smoke cigarettes less often than non-sports (5 % vs. 17 %). In the area of alcohol consumption, it was found that both sports and non-sports youth have experience with alcohol (about 70 % of respondents). Again, it was confirmed that sports pupils drink less than pupils who do not play sports (6 % vs. 13 %). In the most serious area-drug use, research has shown that the drug experience in Bohumín is low. 97 % of students reported not having tried the drug. More boys than girls had experience of drugs

(4 % vs. 3 %), but in the question of repeated drug use, girls clearly outnumbered. None of the boys reported that he regularly used the drug against girls who confessed five. They were girls from all over the years. The results of the research have shown that both athletes and non-athletes have 1 % of girls reporting regular marijuana use. Research shows that sport in Bohumín plays an important role in the prevention of smoking and alcohol consumption. In the questionnaires, 30 % of the pupils rated the sports offer of the city with 1 and 30 % of the students rated 2. With an average of 3, 21 % rated the offer. Mark 4 was given by 19 % of respondents and only 3 % rated mark 5. According to schools, the pupils of elementary school Čs. Army and the most critical in the evaluation were pupils of the elementary school. In answering the open question "What do you think should be changed or supplemented in our city in the field of sports?", A number of ideas and tips were obtained. Most often there was a demand for modernization of the skate park Na Faji (roofing, lighting, more elements, etc.).

The discussion chapter presents some data from the HBSC study from the data collection in 2018. The results of the diploma thesis research are compared with the results of the REVOLUTION TRAIN project in the Moravian-Silesian Region, carried out within the spring tour of 2019. six towns of the Moravian-Silesian Region (Ostrava, Havířov, Frýdek-Místek, Kopřivnice, Petřvald and Frýdlant nad Ostravicí). By comparing the two studies, I have obtained the following information: in the area of alcohol consumption, the results in Bohumín were optimistic. 7 % of Bohumín pupils answered positively to the question of more regular alcohol consumption and 51 % only tried alcohol. On a regional scale it was 9 % and 69 % of respondents admitted experience. In the area of smoking, the Bohumín region was worse than in the Moravian-Silesian Region. According to the REVOLUTION TRAIN survey, between 12-year-olds 1.7%, between 13-year-olds 4.2% and between 14-year-olds 8.9% of regular smokers. Research of the diploma thesis shows that among thirteen-year-olds there are 4 %, but among fourteen-year-olds already 10 % of regular smokers. Within the region, nearly two percent (1.9 %) of respondents said they regularly use marijuana. In Bohumín it was 5 pupils (1 % of respondents).

In conclusion, the reader will find answers to all research questions. The annex contains a sample of the questionnaire used, detailed results of the analysis of wastewater in Bohumín from 2016, a graphic design of the sign "Sport the only drug in the city" and the approval of the faculty ethics committee and the directors of the five elementary schools.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Bednářová, Z., & Pelech, L. (1999). *Sociální práce na ulici*. Brno: Doplněk.
- Ciklová, K. (2014). *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu*. Ostrava: EconomPress.
- Časopis Prevence (2017). *Rodič-dítě-pedagog*. 6. vydání. Praha: Život bez závislostí.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019). *Czechia: Country Drug Report 2019*. Retrieved 21. 10. 2019 from the World Wide Web: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/czechia/drug-use_en
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019). *Germany: Country Drug Report 2019*. Retrieved 21. 10. 2019 from the World Wide Web: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/germany_en
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019). *Poland: Country Drug Report 2019*. Retrieved 21. 10. 2019 from the World Wide Web: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/poland_en
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019). *Austria: Country Drug Report 2019*. Retrieved 21. 10. 2019 from the World Wide Web: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/austria_en
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019). *Slovakia: Country Drug Report 2019*. Retrieved 21. 10. 2019 from the World Wide Web: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/slovakia_en
- Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2019). *Evropská zpráva o drogách: trendy a vývoj*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie.
- Fischer, S., & Škoda, J. (2014). *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada Publishing, a. s.
- Gallà, M., Aertsen, P., Daatland, Ch., DeSwert, J., Fenk, R., & Fischer, U. (2005). *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí. Příručka o efektivní školní drogové prevenci*. Praha: Úřad vlády ČR.
- Göhlert, F.-C., & Kühn, F. (2001). *Od návyku k závislosti: toxikomanie, drogy: účinky a terapie*. Praha: Ikar.
- Grolmusová, L. (2016). *Zaostřeno: Evropská školní studie o alkoholu a jých drogách (ESPAD) 2015*, Praha: Úřad vlády České republiky.
- Hajný, M. (2001). *O rodičích, dětech a drogách*, Praha: Grada Publishing.
- Hajný, M., Klouček, E. & Stuchlík, R. (1999). *Akta Y drogový problém versus rodina*, Praha: Votobia.
- HBSC (2018). *HBSC studie*. Retrieved 25. 2. 2019 from the World Wide Web: <https://hbsc.cz/ostudii/>

- Hendl, J. (2015). *Přehled statistických metod*. Praha: Portál.
- Holubičková, J., Kudláček M., Širůček, J., Gecková Madarasová, A. (2018). *Test-retest reliability of selected HBSC items measuring problem behaviour among Slovak and Czech adolescents*. Cent Eur J Public Health, 26 (3), 204-208. doi:10.21101 / cejph.a4662
- Kalina, K., & kolektiv (2003). *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Kažmér, L., Csémy, L., Ružbarská, I., Pavelka, J., Hamřík, Z. & Kalman, M. (2017). *Trends lifetime cannabis use among czech school-aged children from 2002 to 2014*. Retrieved 10. 2. 2019 from the World Wide Web: <https://cejph.szu.cz/pdfs/cjp/2017/88/10.pdf>
- Králmotorů (2016). *Drogy za volantem*. Retrieved 25. 12. 2019 from the World Wide Web: <https://kralmotoru.cz/media/drogy-za-volant-nepatri>
- Maxa, T. (2019). *Drogy za volantem*. Retrieved 25. 2. 2019 from the World Wide Web: <http://www.obhajceridicu.cz/alkohol-za-volantem/drogy-za-volantem>
- Miovský, M. (2011). *Projekt Eudap-2: Rozvoj a ověření evaluační metodologie pro program primární prevence zaměřený na užívání návykových látek*. Retrieved 25. 2. 2019 from the World Wide Web: <https://www.adiktologie.cz/projekt-eudap-2-rozvoj-a-overeni-evaluacni-metodologie-program-primarni-prevence-zamereny-na-uzivani-navykovych-latek>
- Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, L. & Novák. P. (2015). *Primární prevence rizikového chování*, Praha: Sdružení SCAN.
- Nešpor, K. (2001). *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál.
- Nešpor, K., Csémy, L. & Pernicová, H. (1999). *Zásady efektivní primární prevence*. Praha: Sportpropag pro MŠMT.
- Nielsen Sobotková, V. & kolektiv (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada Publishing.
- NOVÉ ČESKO, nadační fond (2019). *Výsledky sběru dat protidrogového vlaku REVOLUTION TRAIN pro Moravskoslezský kraj*. Praha.
- Opaschowski, W. H. (1999). *Úvod do vědy o volném čase* (přeloženo z němčiny).
- Perič, T. (2004). *Sportovní příprava dětí*. Praha: Grada Publishing.
- Presl, J. (2007). *Drogy-mýty a realita*, VZP ČR, Vydavatelství MEDEA KULTUR s.r.o.
- Presl, J. (2011). *Drogy-poznej svého nepřítel*, VZP ČR, Vydavatelství MEDEA KULTUR s.r.o.
- Roberts, M. (2014). *Making drug policy together: Reflections on evidence, engagement and participation*. International Journal of Drug Policy, 25, 952-956. doi: <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2014.04.014>.

Salonna, F., Kázmér, L., Csémy, L., Vašíčková, J., Hublet, A. & Stock, Ch. (2017). *Trends in tobacco smoking among czech school-aged children from 1994 to 2014*. Retrieved 10. 2. 2019 from the World Wide Web: <https://cejph.szu.cz/pdfs/cjp/2017/88/09.pdf>

Sekot, A. (2008). *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada Publishing.

Sovinová, H., Kostelecká, L. (2017). *Czech Republic 2016 Country Report: Global Youth Tobacco Survey (GYTS)*. Retrieved 3. 9. 2019 from the World Wide Web: http://www.szu.cz/uploads/documents/czpz/zavislosti/koureni/Country_Report_2016_GYTS.1.2018.pdf

Stražilová, E. (2017). *Výzkum HBSC – Health Behaviour in School-Aged Children*. Retrieved 10. 2. 2019 from the World Wide Web: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a4420/f28/NS17-1_Vyzkum%20HBSC.pdf

ZDRAVÁ GENERACE (2019). *České děti už nepatří mezi největší konzumenty tabáku a marihuany*. Retrieved 20. 10. 2019 from the World Wide Web: <https://zdravagenerace.cz/reporty/koureni/>

ZDRAVÁ GENERACE (2019). *Mladí Češi jsou ve volném čase aktivní*. Retrieved 20. 10. 2019 from the World Wide Web: <https://zdravagenerace.cz/reporty/volny-cas/>

ZDRAVÁ GENERACE (2019). *Frekvence pití alkoholu u patnáctiletých Čechů klesá*. Retrieved 20. 10. 2019 from the World Wide Web: <https://zdravagenerace.cz/reporty/konzumace-alkoholu/>

11 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Podrobné výsledky rozboru odpadních vod (zdroj: MP Bohumín, 2018)

Výsledky rozborů odpadní vody

Číslo vzorku	Materiál	Zadavatel	Označení vzorku	11-nor-9-karboxy-delta-9-THC (ng/l)	3,4-methylen-dioxy-methamfetamin (ng/l)	amfetamin (ng/l)	benzoyllecgonin (ng/l)	kokain (ng/l)	kokaethylen (ng/l)	metamfetamin (ng/l)
647	Odpadní voda	MP Bohumín	1a	0	1,48	0	0,45	0,52		3,76
652	Odpadní voda	MP Bohumín	1b	0	0,98	0	0,56	0,55		11,2
			průměr	0,00	1,23	0,00	0,51	0,54		7,48
648	Odpadní voda	MP Bohumín	2a	0,11	1,49	0	0,29	0,69		2,34
653	Odpadní voda	MP Bohumín	2b	0	0,9	0	0,73	0,62		3,86
			průměr	0,06	1,20	0,00	0,51	0,66		3,10
649	Odpadní voda	MP Bohumín	4a	252	0,83	0	0,55	0,54		2,1
654	Odpadní voda	MP Bohumín	4b	348	0,72	0	0,45	0,6		2,72
			průměr	300,00	0,78	0,00	0,50	0,57		2,41
650	Odpadní voda	MP Bohumín	5a	22	1	63,4	0,56	0,63		526
655	Odpadní voda	MP Bohumín	5b	20,8	1,31	54,2	0,77	0,72		404
			průměr	21,40	1,16	58,80	0,67	0,68		465,00
651	Odpadní voda	MP Bohumín	6a	3,82	0,7	1,01	0,37	0,93		31,2
656	Odpadní voda	MP Bohumín	6b	2,96	0,63	0	0	0,73		7,44
			průměr	3,39	0,67	0,51	0,19	0,83		19,32

mez detekce LOD (ng/l)				0,7	0,3	0,9	0,2	0,1	0,2	0,4
mez stanovitelnosti LOQ (ng/l)				2,0	0,9	3,0	0,6	0,4	0,5	0,9

	nebylo detekováno
	nálezy v detekovatelném množství
	nálezy v kvantifikovatelném množství

Příloha č. 2: Dotazník vytvořený ke zpracování výzkumné části (zdroj: Skokan, 2019)

Dotazník-základní školy v Bohumíně (žáci 2. stupně ZŠ)

Milí žáci,

dovolte mi, abych Vás požádal o spolupráci na mé diplomové práci „Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku“. Cílem je zmapovat současný stav v této oblasti a také zjistit Vaše doporučení a tipy, jak zlepšit sportovní volnočasovou nabídku v našem městě. Šetření je zajišťováno pomocí dotazníku, který je anonymní. Dotazník prosím vyplňte pravdivě.

Děkuji za Vaši spolupráci.

Bc. Josef Skokan, student Univerzity Palackého v Olomouci

Škola:

třída:

Pohlaví: a) dívka b) chlapec

SPORT

1) Co se ti vybaví pod pojmem SPORT?

- a) zábava, relaxace, adrenalin
- b) nuda
- c) utrpení
- d) nic

2) Který druh sportu preferuješ?

- a) individuální b) kolektivní

3) Jsi zapojen/a do sportovního spolku nebo některého ze sportovních kroužků Domu dětí a mládeže Fontána?

- a) ano b) ne

4) Jak často sportuješ?

- a) vůbec
- b) méně než 1x týdně
- c) 2-3x týdně
- d) 4-5x týdně
- e) 6 a vícekrát

5) Jaké sporty aktivně provozuješ?

- a) nesportuji
 - b) fotbal c) florbal č) atletika d) tenis d') freesbee e) hokej f) stolní tenis g) cyklistika/spinning
 - h) badminton i) turistika j) volejbal k) nohejbal l) basketbal m) běh/ běžecké lyžování
 - n) sjezdové lyžování, snowboard o) golf p) bruslení r) squash
 - ř) šachy s) plavání š) silový víceboj t) cvičení (aerobic, zumba, junping, pilates, jóga, zdravotní cvičení apod.) t') workout/ gymnastický kruhový trénink u) lezení /horolezectví v) gymnastika
 - w) tanec y) korfbal x) bojové sporty (judo, karate, kickbox a další) z) házená ž) vzpírání
- jiné:

6) Sportem se zabýváš:

- a) výkonnostně (jsi členem nějaké sportovní organizace, pravidelně trénuješ a zúčastňuješ se sportovních soutěží v daném sportu)
- b) rekreačně (nejsi členem organizace, sportuješ dle svého uvážení ve volném čase)
- c) nesportuješ

7) Jak hodnotíš možnosti sportování v Bohumíně?

- a) 1- výborné
- b) 2- chvalitebné
- c) 3- dobré
- d) 4- dostatečné
- e) 5 nedostatečné
- f) nedokážu posoudit

8) Kam chodíš nejčastěji v odpoledních hodinách v našem městě sportovat?

- a) nechodím nikde
- b) sportoviště BOSPORU (aquacentrum, sportovní hala, zimní stadion, adventure golf, hala Bosporka)
- c) fotbalové hřiště
- d) tenisové kurty
- e) kuželna
- f) volná příroda
- g) atletický stadion ZŠ Čs. armády
- h) workoutové hřiště v areálu „Na Faji“
- i) skatepark v areálu „Na Faji“

j) volně přístupné sportovní plácky ve městě (na sídlišti pod.)

k) jezdím na sportoviště do jiného města v okolí Bohumína

9) Pokud nesportuješ, tak proč?

a) nic mi nebrání, jsem líný nebo nemám vůli či zájem o sport

b) zdravotní problémy

c) nedostatek volného času

d) nejsou sportoviště

e) je to finančně náročné

f) nemám kamaráda nebo partu, se kterými bych sportoval/a

g) věnuji se jiným aktivitám

10) Co by se podle tebe mělo v našem městě změnit či doplnit (týkající se sportování)?

Pokud máš nápad, názor – napiš:

DROGY

1) Zkoušel/a jsi někdy kouřit?

a) ne

b) ano, ale stačilo mi jen vyzkoušet, nekouřím

c) jsem pravidelný kuřák

d) kouřím příležitostně

2) Myslíš si, že platí věta „Dobry sportovec nekouří“ ?

a) ano b) ne c) nevím

3) Zkusil/a jsi někdy chut' „tvrdého alkoholu“ (např. vodka, rum, whisky, slivovice apod.)

a) ano b) ne

4) Kdo ti poprvé nabídnul alkohol?

a) nikdo, já sám/a

b) kamarád/ka

c) rodič

d) vůbec nikdo

e) někdo jiný (napiš).....

5) Kde jsi naposled pil/apivo?

- a) nikdy jsem nepil/a
- b) doma
- c) doma u někoho jiného
- d) na ulici, v parku, u vody, jinde venku
- e) v baru, restauraci nebo hospodě
- f) na diskotéce, oslavě narozenin, svatbě.....
- g) jinde

7) Popíjíš pivo, víno nebo tvrdý alkohol často (tzn. několikrát v měsíci)?

- a) ne b) ano

7) Slyšel jsi někdy o následujících drogách? (označ ty, o kterých máš dosti informací)

- a) léky na uklidnění, sedativa
- b) marihuana nebo hašiš
- c) LSD
- e) pervitin
- f) crack
- g) kokain
- h) heroin
- i) extáze
- j) halucinogenní houby

8) Užíval/a si někdy některou z výše uvedených drog?

- a) ne b) ano uveď písmenem, kterou/é:

.....

9) Jak jsi tuto drogu získal/a?

- a) nikdy jsem neužil/a žádnou z výše uvedených látek
- b) dostala/ jsem ji od bratra nebo sestry
- c) dostal/a jsem ji od kamaráda/dky
- d) dostal/a jsem ji od cizího člověka
- e) dostal/a jsem ji od jednoho z rodičů
- f) bral/a jsem ji ve skupině přátel
- g) kopil/a jsem ji od cizího člověka
- h) vzal/a jsem ji doma tajně od rodičů
- i) získal/a jsem ji jinak

10) Užíváš některou z uvedených drog častěji, téměř pravidelně?

- a) ano b) ne

11) Kdybys měl/a problém s drogami, kam a za kým by si šel/a, aby ti pomohl/a?

- a) za učitelem/lkou
b) za rodičem
c) za kamarádem
d) do poradenského centra
e) hledal/a bych pomoc na internetu f) vůbec nevím za kým

Příloha č. 3: Vyjádření Etické komise FTK UP

Fakulta
tělesné kultury

Genius/lo

Vyjádření Etické komise FTK UP

Složení komise: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D. – předsedkyně
Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.
doc. MUDr. Pavel Maňák, CSc.
Mgr. Filip Neuls, Ph.D.
Mgr. Michal Kudláček, Ph.D.
prof. Mgr. Erik Sigmund, Ph.D.
Mgr. Zdeněk Svoboda, Ph.D.

Na základě žádosti ze dne 9.10. 2019 byl projekt diplomové práce

autor: **Bc. Josef Skokan**

s názvem **Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku**

schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem: **48 / 2019**
dne: **25. 10. 2019.**

Etická komise FTK UP zhodnotila předložený projekt a **neshledala žádné rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnicemi pro výzkum zahrnující lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu etické komise.

za EK FTK UP
doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
předsedkyně

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury
Komise etická
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc | T: +420 585 636 009
www.ftk.upol.cz

Příloha č. 4: Cedula na městských sportovištích „Sport – jediná droga ve městě“

SPORT - JEDINÁ DROGA VE MĚSTĚ

**! NEHUL!
! NECHLASTEJ!
! NEFETUJ!**

Bohumín >>> **SPORTUJ**>>>

Z Á V I S L O S T

DEVASTACE TĚLA I PSYCHIKY • ZTRÁTA KAMARÁDŮ A RODINY • DLUHY, KRIMINALITA, VEŽENÍ • POMALÁ SMRT

Bezplatné testery u Městské policie Bohumín.

Více info na www.bohumin.cz v sekci **Boj proti drogám**.

Pomoc závislým:
Terapeutické centrum Renarkon
595 782 122, 724 154 239
poradna@renarkon.cz

Město Bohumín

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

mestobohumin

Příloha č. 5: Souhlasy ředitelů základních škol, na kterých byl prováděn výzkum

1) Souhlas ředitele Mgr. Adriana Kudera ze ZŠ Čs. armády

Souhlas ředitele Základní školy a Mateřská školy Bohumín Čs. armády 1026 okres Karviná, příspěvkové organizace

Název projektu: „Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku“

Forma projektu: diplomová práce

Autor (řešitel projektu): Bc. Josef Skokan, student Univerzity Palackého v Olomouci

Cíl výzkumu: Zjištění vztahu žáků druhého stupně základních škol ke sportu a návykovým látkám a zmapování možností a podmínek pro sportování dětí a mládeže ve městě Bohumíně

Metoda výzkumu: anonymní dotazníkového šetření

Účastníci výzkumu: cca 600 žáků základních škol z Bohumína

Termín výzkumu: II. pololetí školního roku 2018/19

Vyslovení souhlasu:

*Byl jsem informován o důvodu a cíli výzkumu zabývajícího se protidrogovou prevencí a volnočasovou nabídkou žáků 6. – 9. ročníků. Zapojím se do spolupráce a umožním vyplnění přiloženého dokumentu účastníky výzkumu a **souhlasím**, aby výsledky výzkumu vztahující se k žákům školy, získané v průběhu výzkumu, byly použity v diplomové práci s ohledem na výše uvedený cíl.*

Příloha:

Dokument k dotazníkovému šetření v souladu se směrnicí děkana FTK UP č.2/2018

V Bohumíně dne 25.4. 2019

Mgr. Adrian Kuder, ředitel školy

Základní škola a Mateřská škola
Bohumín Čs. armády 1026
okres Karviná,
příspěvková organizace
IČ: 619 88 731

2) *Souhlas ředitele Mgr. Miroslava Rosíka ze ZŠ Masarykova*

**Souhlas ředitele Masarykovy základní školy a Mateřská školy Bohumín
Seifertova 601 okres Karviná, příspěvkové organizace**

Název projektu: „Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku“

Forma projektu: diplomová práce

Autor (řešitel projektu): Bc. Josef Skokan, student Univerzity Palackého v Olomouci

Cíl výzkumu: Zjištění vztahu žáků druhého stupně základních škol ke sportu a návykovým látkám a zmapování možností a podmínek pro sportování dětí a mládeže ve městě Bohumíně

Metoda výzkumu: anonymní dotazníkového šetření

Účastníci výzkumu: cca 600 žáků základních škol z Bohumína

Termín výzkumu: II. pololetí školního roku 2018/19

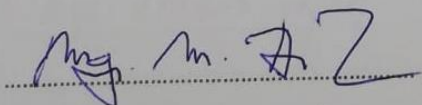
Vyslovení souhlasu:

*Byl jsem informován o důvodu a cíli výzkumu zabývajícím se protidrogovou prevencí a volnočasovou nabídkou žáků 6. – 9. ročníků. Zapojím se do spolupráce a umožním vyplnění příloženého dokumentu účastníky výzkumu a **souhlasím**, aby výsledky výzkumu vztahující se k žákům školy, získané v průběhu výzkumu, byly použity v diplomové práci s ohledem na výše uvedený cíl.*

Příloha:

Dokument k dotazníkovému šetření v souladu se směrnicí děkana FTK UP č.2/2018

V Bohumíně dne 23.4. 2019

Mgr. Miroslav Rosík, ředitel školy

**Masarykova
základní škola
a
Mateřská škola Bohumín**
Seifertova 601 okres Karviná,
příspěvková organizace
IČ: 61988677, DIČ: CZ61988677
tel./fax: 586 012 821

3) *Souhlas ředitelky Mgr. Barbory Bolcarovičové ze ZŠ tř. Dr. E. Beneše*

**Souhlas ředitelky Základní školy a Mateřská školy Bohumín tř. Dr. E. Beneše
456 okres Karviná, příspěvkové organizace**

Název projektu: „Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku“

Forma projektu: diplomová práce

Autor (řešitel projektu): Bc. Josef Skokan, student Univerzity Palackého v Olomouci

Cíl výzkumu: Zjištění vztahu žáků druhého stupně základních škol ke sportu a návykovým látkám a zmapování možností a podmínek pro sportování dětí a mládeže ve městě Bohumíně

Metoda výzkumu: anonymní dotazníkového šetření

Účastníci výzkumu: cca 600 žáků základních škol z Bohumína

Termín výzkumu: II. pololetí školního roku 2018/19

Vyslovení souhlasu:

Byla jsem informována o důvodu a cíli výzkumu zabývajícího se protidrogovou prevencí a volnočasovou nabídkou žáků 6. – 9. ročníků. Zapojím se do spolupráce a umožním vyplnění příloženého dokumentu účastníky výzkumu a souhlasím, aby výsledky výzkumu vztahující se k žákům školy, získané v průběhu výzkumu, byly použity v diplomové práci s ohledem na výše uvedený cíl.

Příloha:

Dokument k dotazníkovému šetření v souladu se směrnicí děkana FTK UP č.2/2018

V Bohumíně dne 24.4.2019

**Základní škola
a Mateřská škola Bohumín
tř. Dr. E. Beneše 456 okres Karviná,
příspěvková organizace.
IČ: 75029120**

Mgr. Barbora Bolcarovičová, ředitelka školy

4) *Souhlas ředitelky Mgr. Renáty Wybraniecové ze ZŠ Skřečůň*

**Souhlas ředitelky Základní školy a Mateřská školy Bohumín-Skrečůň 1. máje
217 okres Karviná, příspěvkové organizace**

Název projektu: „Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku“

Forma projektu: diplomová práce

Autor (řešitel projektu): Bc. Josef Skokan, student Univerzity Palackého v Olomouci

Cíl výzkumu: Zjištění vztahu žáků druhého stupně základních škol ke sportu a návykovým látkám a zmapování možností a podmínek pro sportování dětí a mládeže ve městě Bohumíně

Metoda výzkumu: anonymní dotazníkového šetření

Účastníci výzkumu: cca 600 žáků základních škol z Bohumína

Termín výzkumu: II. pololetí školního roku 2018/19

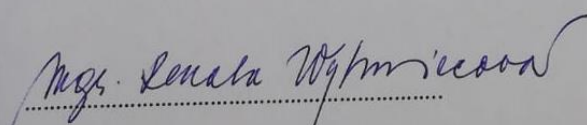
Vyslovení souhlasu:

*Byla jsem informována o důvodu a cíli výzkumu zabývajícím se protidrogovou prevencí a volnočasovou nabídkou žáků 6. – 9. ročníků. Zapojím se do spolupráce a umožním vyplnění přiloženého dokumentu účastníky výzkumu a **souhlasím**, aby výsledky výzkumu vztahující se k žákům školy, získané v průběhu výzkumu, byly použity v diplomové práci s ohledem na výše uvedený cíl.*

Příloha:

Dokument k dotazníkovému šetření v souladu se směrnicí děkana FTK UP č.2/2018

V Bohumíně dne 23. 4. 2019

Mgr. Renáta Wybraniecová, ředitelka školy

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA BOHUMÍN-SKREČŮŇ
1. máje 217 okres Karviná,
příspěvková organizace

5) *Souhlas ředitelky Mgr. Ivany Heidukové ze ZŠ Pudlov*

**Souhlas ředitelky Základní školy T.G.Masaryka Bohumín-Pudlov Trnková 280
okres Karviná, příspěvkové organizace**

Název projektu: „**Sport a protidrogová prevence na Bohumínsku**“

Forma projektu: diplomová práce

Autor (řešitel projektu): Bc. Josef Skokan, student Univerzity Palackého v Olomouci

Cíl výzkumu: Zjištění vztahu žáků druhého stupně základních škol ke sportu a návykovým látkám a zmapování možností a podmínek pro sportování dětí a mládeže ve městě Bohumíně

Metoda výzkumu: anonymní dotazníkového šetření

Účastníci výzkumu: cca 600 žáků základních škol z Bohumína

Termín výzkumu: II. pololetí školního roku 2018/19

Vyslovení souhlasu:

*Byla jsem informována o důvodu a cíli výzkumu zabývajícím se protidrogovou prevencí a volnočasovou nabídkou žáků 6. – 9. ročníků. Zapojím se do spolupráce a umožním vyplnění přiloženého dokumentu účastníky výzkumu a **souhlasím**, aby výsledky výzkumu vztahující se k žákům školy, získané v průběhu výzkumu, byly použity v diplomové práci s ohledem na výše uvedený cíl.*

Příloha:

Dokument k dotazníkovému šetření v souladu se směrnicí děkana FTK UP č.2/2018

V Bohumíně dne 24. 4. 2019.....

Mgr. Heiduková

Mgr. Ivana Heiduková

Základní škola T.G.Masaryka
Bohumín-Pudlov Trnková 280
okres Karviná,
příspěvková organizace
IČO: 750 29 148